

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра загальної та прикладної лінгвістики

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СТИЛІСТИЧНОГО РЕДАГУВАННЯ

Для напрямку 6.020303 Філологія (Прикладна лінгвістика)

Автор: Бабій Ю.Б.,
кандидат філологічних наук,
доцент

Затверджено на засіданні кафедри прикладної лінгвістики від «28» серпня 2017 р.

Затверджено на засіданні навчально-методичної комісії філологічного факультету

від «28» серпня 2017 р.

Затверджено на засіданні вченої ради філологічного факультету від «29» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017

**ВИТЯГ ІЗ
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
6.020303 “Філологія. Прикладна лінгвістика”
Напрямок підготовки – 0203 “Гуманітарні науки”
освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр”**

Назва: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СТИЛІСТИЧНОГО РЕДАГУВАННЯ

Компетентності: оперувати основними поняттями й термінами теорії та практики редагування, розглядати критерії редакторської майстерності; застосовувати систему доцільних мовних засобів у межах того чи іншого виду редакторської діяльності; розглядати особливості та види текстів, методи, принципи та прийоми редакторського аналізу.

Результати навчання: володіє основними поняттями й термінами редакторської діяльності; володіє стилістикою ресурсів та функціональною стилістикою; обґрунтовує систему доцільних мовних засобів у межах того чи іншого редакторського тексту; розуміє особливості та види текстів, методи, принципи та прийоми редакторського аналізу.

ВИТЯГ ІЗ
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
6.020303 “Філологія. Прикладна лінгвістика”
Напрямок підготовки – 0203 “Гуманітарні науки”
освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр”

Назва: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СТИЛІСТИЧНОГО РЕДАГУВАННЯ

Мета курсу: необхідність фахової підготовки студентів за напрямком підготовки «Філологія», здобуття навичок редагування усіх типів усних та писемних текстів, редакторського аналізу видання та вміння орієнтуватися в сучасному видавничому процесі.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: Застосовує досягнення національної та світової культури у вирішенні власних професійних та життєвих завдань; володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє навичками наукової організації праці; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

II. Фахові: орієнтується в наукових парадигмах прикладного мовознавства; уміє застосовувати знання мови на практиці, користуватися мовними одиницями; володіє сучасною мовознавчою термінологією; володіє уміннями та навичками здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою, користується методикою редагування; визначає особливості редакторської підготовки складових тексту; володіє специфікою роботи редактора на всіх етапах редакційно-видавничого процесу.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра загальної та прикладної лінгвістики

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної роботи

_____ Н. І. Василькова

28 серпня 2017 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СТИЛІСТИЧНОГО РЕДАГУВАННЯ

Ступінь магістра

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

035 Філологія

Код та найменування спеціальності

035. 10 Філологія (Прикладна лінгвістика)

Предметна спеціалізація

Філологічний факультет

Миколаїв – 2017

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Бабій Ю.Б., доцент кафедри загальної та прикладної лінгвістики, кандидат філологічних наук, доцент.

Програму схвалено на засіданні кафедри загальної та прикладної лінгвістики

Протокол від «28» серпня 2017 року № 1

Завідувач кафедри загальної та прикладної лінгвістики _____ (Коч Н. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією філологічного факультету

Протокол від «28» серпня 2017 року № 01

Голова навчально-методичної комісії _____ (Мхитарян О. Д.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «28» серпня 2017 року № 1

Голова навчально-методичної комісії університету _____ (Василькова Н. І.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Теорія і практика стилістичного редагування» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів 035 Філологія, предметної спеціалізації 035.10 Філологія (Прикладна лінгвістика).

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинні опанувати студенти відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Міждисциплінарні зв'язки: Курс «Теорія і практика стилістичного редагування» спирається на курси зі стилістики, використовує поняття психолінгвістики, філософії, естетики тощо.

Мета та завдання навчальної дисципліни:

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія і практика стилістичного редагування» є необхідна фахова підготовка студентів за напрямком підготовки «Філологія (редагування)», здобуття навичок редагування усіх типів усних та писемних текстів, редакторського аналізу видання та вміння орієнтуватися в сучасному видавничому процесі.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія і практика стилістичного редагування» є дати уявлення про редагування, узагальнити та систематизувати здобуті знання, забезпечити ґрунтовне оволодіння студентами методами і прийомами редакторської роботи з текстами всіх типів відповідно до чинних норм.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: Застосовує досягнення національної та світової культури у вирішенні власних професійних та життєвих завдань; володіє розвинутою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє навичками наукової організації праці; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

II. Фахові: орієнтується в наукових парадигмах прикладного мовознавства; уміє застосовувати знання мови на практиці, користуватися мовними одиницями; володіє сучасною мовознавчою термінологією; володіє уміннями та навичками здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою, користується методикою редагування; визначає особливості редакторської підготовки складових тексту; володіє специфікою роботи редактора на всіх етапах редакційно-видавничого процесу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

2. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Методологічні основи редагування

Тема 1. Сутність і зміст редагування. об'єкт і предмет редагування.

Тема 2. Поняття про текст. Жанрові різновиди текстів. Структура об'єкта редагування : текстові і нетекстові елементи.

Тема 3. Методологічні основи редагування: коректурні знаки

Кредит 2. Нормативна база редагування

Тема 4. Нормативна база редагування. Поняття про норму.

Тема 5. Поняття про помилки. Лінгвістична класифікація помилок.

Тема 6. Стиль автора. Межі втручання редактора в текст.

Кредит 3. Норми редагування тексту та видання

Тема 7. Лінгвістичні норми редагування. Психолінгвістичні норми редагування

Тема 8. Інформаційні норми редагування

Тема 9. Соціальні норми редагування видання. Видавничі норми редагування видання. Поліграфічні норми редагування видання.

Рекомендована література

Базова:

1. Добровольський О.О., Хойнацький М.С. Підготовка оригіналів до видання: На допомогу авторові, рецензентові, редакторові, коректорові. – К.: Вища школа, 1991. – 111 с.
2. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – 320 с.
3. Мильчин А. Э., Чельцова Л. К. Справочник издателя и автора. – М.: Олимп, 1999. – 688 с.
4. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – 416 с.
5. Різун В. В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – 240 с.
6. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця: Практичний посібник. – К.: Наша культура і наука, 2005. – 560 с.
7. Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. — 4-е вид., випр. й доп. — К.: Наук. думка, 1993. — 240 с.

Додаткова

1. Антисуржик. – Л.: Світ, 1994. – 154 с.
2. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. – К.: Книга, 2011.
3. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Л.: Світ, 1993. – 232с.
4. Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX - перша третина XX ст.): Навч. посібн. / За ред. Н. Зелінської. – Л.: Світ, 2003. – 612 с.
5. ДСТУ 3017-95. Видання. Основні види, терміни та визначення. – К.: Держстандарт України, 1995. – 50 с.

6. ДСТУ 3018-95. Видання. Поліграфічне виконання. Терміни та визначення. – К: Держстандарт України, 1995. – 21 с.
7. Зелінська Н. Наукове книговидання в Україні: історія та сучасний стан. – Львів: Світ, 2002. – 268 с.
8. Зелінська Н. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою твору (літературне опрацювання тексту). – К.: ІМКВО, 1989. – 76 с.
9. Іванченко Р. Г. Літературне редагування. – К.: Вища школа, 1983. – 368 с. (Репринтне перевидання 2003 р., Парламентське вид-во).
10. Капелюшний А. О. Стилїстика і редагування журналістських текстів. – Львів: ПАІС, 2003. – 344 с.
11. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок. – Львів: ПАІС, 2000. – 68 с.
12. Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – 576 с.
13. Конструкція книги: Навч. посібник для студ. полігр. спец. вищ. навч. закладів / С. Гавенко, Л. Кулік, М. Мартинюк. – Л.: Фенікс, 1999. – 134 с.
14. Крайнікова Т. С. Коректура: Підручник — К.: Наша наука і культура, 2004. – 252 с.
15. Мильчин А. Э., Культура издания. – М.: Олма-Пресс, 2003.
16. Мильчин А. Э. Культура издания, или Как не надо и как надо делать книги. – М.: Логос, 2002. – 224 с.
17. Мильчин А. Э. Издательский словарь-справочник. – М.: ОЛМА-Пресс, 2003.— 558 с.: ил.
18. Накорякова К. М. Методика редакторской оценки текста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1970. – 27 с.
19. Непийвода Н. Сам собі редактор. Порадник з української мови. - К., 1996. - 260 с.
20. Огар Е. І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – 224 с.
21. Памятная книга редактора. – М.: Книга, 1998. – 415 с.
22. Партико З. В. Комп'ютеризація видавничого процесу. – К.: Вища школа, 1996. – 208 с.

Інформаційні ресурси:

<http://www.ipc.kiev.ua>
<http://www.publicity-creating.ua>
<http://www.pmnewsire>
<http://www.triz-ri.ru>
<http://www.triz-ri.ru/forum>
<http://www.triz-chance.spb.ru>
www.vlada.kiev.ua/ums

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання: виконання індивідуальних завдань, тестових завдань, контрольних і практичних робіт, проведення колоквіумів, редагування освітніх матеріалів, написання рефератів, повідомлень.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра загальної та прикладної лінгвістики

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної роботи

_____ Н. І. Василькова

28 серпня 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СТИЛІСТИЧНОГО РЕДАГУВАННЯ

Ступінь магістра
Галузь знань 03 Гуманітарні науки
035 Філологія
Код та найменування спеціальності
035. 10 Філологія (Прикладна лінгвістика)
Предметна спеціалізація
Філологічний факультет

2017-2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія і практика стилістичного редагування» для студентів спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035. 10 Філологія (Прикладна лінгвістика).

Розробник: Бабій Юлія Борисівна, доцент кафедри загальної та прикладної лінгвістики, кандидат філологічних наук, доцент _____
(Бабій Ю.Б.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної та прикладної лінгвістики

Протокол № 1 від «28» серпня 2017 р.

Завідувач кафедри _____ (Коч Н. В.)

«28» серпня 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	вибіркова	
	Спеціальність 035 Філологія		
науково-дослідне завдання – Прикладні аспекти в теорії редагування.	Предметна спеціалізація 035. 10 Філологія (Прикладна лінгвістика)	Рік підготовки:	
		5-й	5-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		2-й	2-й
Тижневих годин для денної/заочної форми навчання: 2/2	Ступінь: магістр	Лекції	
		8	2
		Практичні, семінарські	
		14	8
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		68 год	80 год
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 90 год.: 22 год. – аудиторні заняття, 68 год. – самостійна робота (23%/77%), для заочної форми навчання 10 год – аудиторна робота, 80 год – самостійна робота (10%/80%).

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія і практика стилістичного редагування» є необхідна фахова підготовка студентів за напрямком підготовки «Філологія», здобуття навичок редагування усіх типів усних та писемних текстів, редакторського аналізу видання та вміння орієнтуватися в сучасному видавничому процесі.

Завдання дисципліни: дати уявлення про редагування, узагальнити та систематизувати здобуті знання, забезпечити ґрунтовне оволодіння студентами методами і прийомами редакторської роботи з текстами всіх типів відповідно до чинних норм.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: Застосовує досягнення національної та світової культури у вирішенні власних професійних та життєвих завдань; володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє навичками наукової організації праці; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

II. Фахові: орієнтується в наукових парадигмах прикладного мовознавства; уміє застосовувати знання мови на практиці, користуватися мовними одиницями; володіє сучасною мовознавчою термінологією; володіє уміннями та навичками здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою, користується методикою редагування; визначає особливості редакторської підготовки складових тексту; володіє специфікою роботи редактора на всіх етапах редакційно-видавничого процесу.

2. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Методологічні основи редагування

Тема 1. Сутність і зміст редагування. об'єкт і предмет редагування.

Тема 2. Поняття про текст. Жанрові різновиди текстів. Структура об'єкта редагування : текстові і нетекстові елементи.

Тема 3. Методологічні основи редагування: коректурні знаки

Кредит 2. Нормативна база редагування

Тема 4. Нормативна база редагування. Поняття про норму.

Тема 5. Поняття про помилки. Лінгвістична класифікація помилок.

Тема 6. Стил ь автора. Межі втручання редактора в текст.

Кредит 3. Норми редагування тексту та видання

Тема 7. Лінгвістичні норми редагування. Психолінгвістичні норми редагування

Тема 8. Інформаційні норми редагування

Тема 9. Соціальні норми редагування видання. Видавничі норми редагування видання. Поліграфічні норми редагування видання.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів	Кількість годин				
	у сього	у тому числі			
				н	б
	9 0		4		
Кредит 1. Методологічні основи редагування					
Тема 1. Сутність і зміст редагування. Об'єкт і предмет редагування	1				
Тема 2. Поняття про текст. Жанрові різновиди текстів	7				
Тема 3. Методологічні основи редагування. Коректурні знаки. Методи, техніки й методики редагування. Творчі й нетворчі методи редагування та планів.	7				
Кредит 2. Нормативна база редагування					
Тема 4. Нормативна база редагування. Поняття про норму. Класифікація норм за формою і за змістом	7				
Тема 5. Поняття про помилку. Лінгвістична класифікація помилок .Стиль автора. Межі втручання редактора в текст	2 2				2
Тема 6. Лінгвістичні норми редагування: орфографічні, пунктуаційні, орфоепічні, стилістичні тощо. Психолінгвістичні норми редагування	7				
Кредит 3. Норми редагування тексту та видання					
Тема 7. Інформаційні норми редагування. Поняття про новизну інформації Логічні норми редагування. Поняття про модальність Композиційні норми редагування. Поняття про композицію і архітектоніку тексту. Різновиди композиції	1 3				0
Тема 8. Соціальні норми	1				

редагування видання: етичні, естетичні, юридичні, політичні. Поняття про авторський договір	0					
Тема 9. Видавничі норми редагування. Уніфікація елементів. Характеристика шрифтів, ілюстративних оригіналів Поліграфічні норми редагування видання. Поняття про оригінал-макет видання.	1 6					4
Всього годин	9 0		4			8

6. Теми практичних занять

№ /п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Методологічні основи редагування		
1	Сутність і зміст редагування. Об'єкт і предмет редагування.	2
2	Редакторське опрацювання текстів з різними жанрово- та структурно-стилістичними особливостями	2
3	Структура об'єкта редагування. Апарати видання	2
Кредит 2. Нормативна база редагування		
4	Методологічні основи редагування. Коректурні знаки	2
	Нормативна база редагування. Класифікація норм за формою і за змістом. Визначення різновидів помилок у тексті при редагуванні.	2
Кредит 3. Норми редагування тексту та видання		
5	Опрацювання лінгвістичних і психолінгвістичних норм у різних типах текстів. Опрацювання інформаційних норм у різних типах текстів. Опрацювання логічних норм у різних типах текстів.	2
6	Опрацювання соціальних норм у різних типах видань. Опрацювання видавничих норм у різних типах видань.	2
	Разом	14

8. Теми самостійної роботи

№	Назва теми	Кіл
---	------------	-----

/п	3	ькість год ин
Кредит 1. Методологічні основи редагування		
1	Підібрати текст для редагування із друкованих видань, ЗМІ, Інтернету тощо. Підібрати для аналізу тексти з різними жанрово- та структурно-стилістичними особливостями. Дослідити структуру авторського оригіналу. З'ясувати, чого не вистачатиме для його комплектності у різних видах видань (на прикладі двох видань різних видів).	10
2	Відредагувати текст, визначити, які найтипівіші помилки зустрічаються в ньому. Підібрати текст для редагування із друкованих видань, ЗМІ, Інтернету тощо, відредагувати і проаналізувати, які норми було порушено в текстах. Написати творче есе на 2 тис. знаків на вільну тему. Проаналізувати свій авторський стиль. Відредагувати творче есе колеги. Визначити, які види помилок в ньому зустрічаються.	10
Кредит 2. Нормативна база редагування		
3	Підібрати тексти з порушенням лінгвістичних та психолінгвістичних норм редагування, проаналізувати їх. Підібрати тексти з порушенням інформаційних і логічних норм редагування, проаналізувати їх. Підібрати тексти з порушенням композиційних і архітектонічних норм редагування, проаналізувати їх.	13
4	Знайти зразок авторського договору з видавництвом, проаналізувати його. Підібрати видання з порушенням етичних та естетичних норм редагування, проаналізувати їх. Підібрати видання з порушенням видавничих та поліграфічних норм редагування, проаналізувати їх. Поділитися на групи, відредагувати видання колективно, представити результати на практичному занятті .	15
Кредит 3. Норми редагування тексту та видання		
	Здійснити редакторський аналіз книжкового видання за планом: - проаналізувати правильність оформлення вихідних відомостей; - проаналізувати текстову частину видання: композиція, архітектоніка, стиль викладу відповідно до цільового призначення видання тощо; - проаналізувати нетекстові елементи видання: ілюстрації, таблиці, формули тощо;	20

	<ul style="list-style-type: none"> - проаналізувати додатки, бібліографічний опис, покажчики, пошукові компоненти у виданні (якщо наявні); - проаналізувати художнє оформлення і поліграфічну якість видання. 	
	Разом	68

9. Теми практичних занять ЗФН

№ з /п	Назва теми	Кіл ькість год ин
Кредит 1. Методологічні основи редагування		
1	Сутність і зміст редагування. Об'єкт і предмет редагування.	2
Кредит 2. Нормативна база редагування		
2	Методологічні основи редагування. Коректурні знаки	2
Кредит 3. Норми редагування тексту та видання		
3	Опрацювання лінгвістичних і психолінгвістичних норм у різних типах текстів. Опрацювання інформаційних норм у різних типах текстів. Опрацювання логічних норм у різних типах текстів.	2
4	Опрацювання соціальних норм у різних типах видань. Опрацювання видавничих норм у різних типах видань.	2
	Разом	8

10. Теми самостійної роботи ЗФН

№ з /п	Назва теми	Кіл ькість год ин
Кредит 1. Методологічні основи редагування		
1	Підібрати текст для редагування із друкованих видань, ЗМІ, Інтернету тощо. Підібрати для аналізу тексти з різними жанрово- та структурно-стилістичними особливостями. Дослідити структуру авторського оригіналу. З'ясувати, чого не вистачатиме для його комплектності у різних видах видань (на прикладі двох видань різних видів).	10
2	Відредагувати текст, визначити, які найтипівіші	10

	помилки зустрічаються в ньому. Підібрати текст для редагування із друкованих видань, ЗМІ, Інтернету тощо, відредагувати і проаналізувати, які норми було порушено в текстах. Написати творче есе на 2 тис. знаків на вільну тему. Проаналізувати свій авторський стиль. Відредагувати творче есе колеги. Визначити, які види помилок в ньому зустрічаються.	
3	Редакторське опрацювання текстів з різними жанрово- та структурно-стилістичними особливостями	5
4	Структура об'єкта редагування. Апарати видання	5
Кредит 2. Нормативна база редагування		
3	Підібрати тексти з порушенням лінгвістичних та психолінгвістичних норм редагування, проаналізувати їх. Підібрати тексти з порушенням інформаційних і логічних норм редагування, проаналізувати їх. Підібрати тексти з порушенням композиційних і архітектонічних норм редагування, проаналізувати їх.	13
4	Знайти зразок авторського договору з видавництвом, проаналізувати його. Підібрати видання з порушенням етичних та естетичних норм редагування, проаналізувати їх. Підібрати видання з порушенням видавничих та поліграфічних норм редагування, проаналізувати їх. Поділитися на групи, відредагувати видання колективно, представити результати на практичному занятті .	15
	Нормативна база редагування. Класифікація норм за формою і за змістом. Визначення різновидів помилок у тексті при редагуванні.	12
Кредит 3. Норми редагування тексту та видання		
	Здійснити редакторський аналіз книжкового видання за планом: <ul style="list-style-type: none"> - проаналізувати правильність оформлення вихідних відомостей; - проаналізувати текстову частину видання: композиція, архітектоніка, стиль викладу відповідно до цільового призначення видання тощо; - проаналізувати нетекстові елементи видання: ілюстрації, таблиці, формули тощо; - проаналізувати додатки, бібліографічний опис, покажчики, пошукові компоненти у виданні (якщо наявні); - проаналізувати художнє оформлення і поліграфічну якість видання. 	20

Разом	80
--------------	-----------

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання:

Теми рефератів та повідомлень:

1. Видавнича політика сучасного українського видавництва (на прикладі видавництва «Темпора», «Смолоскип», «Фоліо» тощо).
2. Мовна політика сучасного телеканалу на українському телебаченні (на прикладі передачі «ТСН»).
3. Тезаурус передач на українському телебаченні (на прикладі передач про про світське життя).
4. Редакторська політика сучасного часопису (на матеріалі журналу «Країна», «Український тижнеб», «День тощо»).
5. Стель та ідіостель письменника: мовні засоби, які їх творять (порівняльний аналіз поетичних і прозових текстів Катерини Калитко).
6. Наскільки розхитаною є мовна норма в сучасних ЗМІ (на матеріалі «Газети по-українськи»).
7. Проблеми і перспективи сучасного українського кінодубляжу: редакторський аналіз.
8. Розмаїття дитячої літератури на українському книжковому ринку (видавництва «А-ба-ба-га-ла-ма-га», «Грані-Т», «Видавництво Старого Лева» тощо).
9. Порівняльний аналіз варіантів українського перекладу художнього тексту: погляд редактора (на матеріалі твору Туве Янсон «Капелюх чарівника»).
10. Мовна грамотність в українській рекламі.

10. Методи навчання

Усний виклад матеріалу, проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, вправи, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів.

11. Методи контролю

Самостійні роботи, виконання тестових завдань, контрольні роботи.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Кредити	1			2			3			Су ма
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Теми										
Поточне оцінювання			0			0	0			
Сам.роб	0	0	0	0	5	5	5	5	0	
Контрольна робота						0			0	300
Всього	100			100			100			

за кредитом				
-------------	--	--	--	--

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано
F*	1-34		

13. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс: Теорія і практика стилістичного редагування: Бабій Ю.Б. // МНУ імені В.О.Сухомлинського

9. Рекомендована література

Базова:

8. Добровольський О.О., Хойнацький М.С. Підготовка оригіналів до видання: На допомогу авторів, рецензентів, редакторів, коректорів. – К.: Вища школа, 1991. – 111 с.
9. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – 320 с.
10. Мильчин А. Э., Чельцова Л. К. Справочник издателя и автора. – М.: Олимп, 1999. – 688 с.
11. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – 416 с.
12. Різун В. В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – 240 с.
13. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця: Практичний посібник. – К.: Наша культура і наука, 2005. – 560 с.
14. Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. — 4-е вид., випр. й доп. — К.: Наук. думка, 1993. — 240 с.

Додаткова

23. Антисуржик. – Л.: Світ, 1994. – 154 с.
24. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. – К.: Книга, 2011.
25. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Л.: Світ, 1993. – 232с.

26. Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX - перша третина XX ст.): Навч. посібн. / За ред. Н. Зелінської. – Л.: Світ, 2003. – 612 с.
27. ДСТУ 3017-95. Видання. Основні види, терміни та визначення. – К.: Держстандарт України, 1995. – 50 с.
28. ДСТУ 3018-95. Видання. Поліграфічне виконання. Терміни та визначення. – К.: Держстандарт України, 1995. – 21 с.
29. Зелінська Н. Наукове книговидання в Україні: історія та сучасний стан. – Львів: Світ, 2002. – 268 с.
30. Зелінська Н. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою твору (літературне опрацювання тексту). – К.: ІМКВО, 1989. – 76 с.
31. Іванченко Р. Г. Літературне редагування. – К.: Вища школа, 1983. – 368 с. (Репринтне перевидання 2003 р., Парламентське вид-во).
32. Капелюшний А. О. Стилїстика і редагування журналістських текстів. – Львів: ПАІС, 2003. – 344 с.
33. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок. – Львів: ПАІС, 2000. – 68 с.
34. Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – 576 с.
35. Конструкція книги: Навч. посібник для студ. полігр. спец. вищ. навч. закладів / С. Гавенко, Л. Кулік, М. Мартинюк. – Л.: Фенікс, 1999. – 134 с.
36. Крайнікова Т. С. Коректура: Підручник — К.: Наша наука і культура, 2004. – 252 с.
37. Мильчин А. Э., Культура издания. – М.: Олма-Пресс, 2003.
38. Мильчин А. Э. Культура издания, или Как не надо и как надо делать книги. – М.: Логос, 2002. – 224 с.
39. Мильчин А. Э. Издательский словарь-справочник. – М.: ОЛМА-Пресс, 2003.— 558 с.: ил.
40. Накорякова К. М. Методика редакторской оценки текста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1970. – 27 с.
41. Непийвода Н. Сам собі редактор. Порадник з української мови. - К., 1996. - 260 с.
42. Огар Е. І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – 224 с.
43. Памятная книга редактора. – М.: Книга, 1998. – 415 с.
44. Партико З. В. Комп'ютеризація видавничого процесу. – К.: Вища школа, 1996. – 208 с.

Інформаційні ресурси:

<http://www.ipc.kiev.ua>
<http://www.publicity-creating.ua>
<http://www.pmnewsire>
<http://www.triz-ri.ru>

<http://www.triz-ri.ru/forum>
<http://www.triz-chance.spb.ru>
www.vlada.kiev.ua/ums__

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

1. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Через 24 – 36 годин з'являється біловато-сірий наліт»

- {~ лексична
- = орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична}

2. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Магазин “ЛІВС” пропонує вишукані меблі: дивани, тафти, крісла...»

- {~ лексична
- = орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична}

3. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Аби стати повноцінним кандидатом, йому не завадило б встановити самостійний контроль як над фінансовими, так і інформаційними потоками»

- {~ лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- = синтаксична}

4. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Сьогодні гостем редакції є ректор університета...»

- {~ лексична
- ~ орфографічна
- = морфологічна
- ~ синтаксична}

5. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Решта питань залишилися на розгляд наступної сесії»

- {~ лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- = синтаксична}

6. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Однаке такі тривалочасні митарства у військових гарнізонах йому вже надокучили»

- {= лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична}

7. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Або двадцятичотирьорічний чоловік із трьохрічним стажем вживання алкоголю»

- {~ лексична
- ~ орфографічна
- = морфологічна
- ~ синтаксична}

8. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...протягом минулого і в поточному році проведена робота по поліпшенню організації харчування в освітянських закладах»

- {~ лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- = синтаксична}

9. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...в область завезено 200 тис. тон вугілля»

- {~ лексична
- = орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична}

10. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Автор листа, звісно, має в багато чому рацію, але тут дивує інше»

- {~ лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- = синтаксична}

11. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «У словниках цей блок перекладається як: “зобов’язаний усим самому собі”»

- {~ лексична
- = орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична}

12. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Немає на всій території України куточка, який би так чи інакше не зачепило чорнобильське лихо»

- {~ лексична
- = орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична}

13. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Таблеток від головного болю в медпункті не знайшлося»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

14. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Металева решітка паркану трьохметрової висоти мала б зміцнити його»

{~ лексична
~ орфографічна
= морфологічна
~ синтаксична }

15. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «В шкільних підручниках по історії не надруковано жодної стрічки про подвиг нашого в народу..»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

16. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Усі, хто з'явилися на збори підприємства “Поліграфія України”, висловили недовіру»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

17. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Автор захотів залишитись невідомим, так як у книзі говорилось про те, що коханець імператриці служить сатані»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

18. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Реакція глядачів була різною – від захватів до несприйняття»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

19. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Сумне фіаско чекало квартирного злодія»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

20. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Гречанки витрачають на вбрання більше, ніж інші жінки ЄС»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

21. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Але, мабуть, самі популярні програми в домашніх користувачів – це ігри»

{~ лексична
~ орфографічна
= морфологічна
~ синтаксична}

22. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...закінчив Черкаський Інженерно-Технологічний Інститут, отримавши повну вищу освіту...»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

23. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...спіймали на “гарячому” двох офіцерів міліції, які нібито отримали хабаря»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

24. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Тревожний сигнал надійшов...»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

25. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Вам подобається залишатися холостяком?»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

26. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «У Черкасах побували навіть датчани»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

27. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Візит патріарха Філарета до Житомира спричинив до нової хвилі розпалу емоцій довкола відомого в області музею природи»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

28. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Тіло вбитої із слідами чисельних ударів твердим тупим предметом»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

29. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «На обліку у центрі зайнятості стоїть 25% випускників шкіл та учбових закладів»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

30. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Тим часом, як він гадав, що з цієї суми фінансуватиметься виплата...»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

31. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Інтуїція може підвезти»

{= лексична
~ орфографічна

~ морфологічна
~ синтаксична }

32. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...вказе чіткий шлях для досягнення мети»

{ ~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

33. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Це різні за фахом лікарі, починаючи від хірургії і закінчуючи реабілітацією»

{ = лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

34. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Не мовби то вже давно й заборонено користуватися телефоном під час руху...»

{ ~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

35. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Фірма KRUG має своїх регіональних поставщиків»

{ = лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

36. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Два тижні після весілля»

{ ~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

37. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...раптово померли від серцевого нападу (по офіційному висновку лікарів)»

{ ~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

38. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Генерала залишили з нічим»

- {~ лексична
- ~ орфографічна
- = морфологічна
- ~ синтаксична}

39. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...Ігнатович і розповів, що він по вказівці вищих посадових осіб виконує спецзавдання»

- {~ лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- = синтаксична}

40. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Нижня частина – обережок – уявляє собою горизонтальну лінію землі..»

- {= лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична}

41. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Хіба ж хто знав, що Василь ходє до неї з такою метою»

- {~ лексична
- ~ орфографічна
- = морфологічна
- ~ синтаксична}

42. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «А якщо людина раз-у-раз відмовляється...»

- {~ лексична
- = орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична}

43. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...майже сорок років загартовується за своєю авторською системою...»

- {= лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична}

44. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...Тимошенко ніби то без поваги ставиться до Президента»

- {~ лексична

= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

45. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Назва Ендорр дав французький король Людовік Благочестивий на честь перемоги над мусульманами»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична}

46. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Білі сніжинки, мов пірїнки, опускалися на вії»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

47. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Такі вагони завжди є на великих станціях, і якщо є пасажери, їх можна причепити до потяга»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична}

48. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Вона не йде в кав'ярню чи на дискотеку, а в тренувальний зал»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична}

49. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Двотисячний рік буде переломним у житті українців»

{~ лексична
~ орфографічна
= морфологічна
~ синтаксична}

50. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Рівень споживання риби і рибопродуктів в Україні в 6 разів нижчий за науково-обґрунтовані норми»

{~ лексична

= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

51. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Він, на жаль, був здоровим лише протягом року»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична}

52. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Насьогодні це підприємство забезпечує теплом 65% населення Черкас»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

53. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...назвати науково технічними збоченнями»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

54. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Національний Палац "Україна"»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

55. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Директор похвалився новим стоматологічним обладнанням, привезеним з Чехії»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

56. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Гучний скандал викликала недавня пропозиція Адама Міхніка розмістити музей "Центру проти вигнання", створений у Німеччині, у Вроцлаві»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна

= синтаксична }

57. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...телегра вперше з'явилася в ефірі і з тих пір інтелект став у пошані всього людства»

{= лексична

~ орфографічна

~ морфологічна

~ синтаксична }

58. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Головна задача преси – довести реформаторський дух...»

{= лексична

~ орфографічна

~ морфологічна

~ синтаксична }

59. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «В обласній бібліотеці розпочала роботу науково практична конференція...»

{~ лексична

= орфографічна

~ морфологічна

~ синтаксична }

60. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...поширювалися запахи аромату»

{= лексична

~ орфографічна

~ морфологічна

~ синтаксична }

61. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Як заставити платити податки вчасно?»

{= лексична

~ орфографічна

~ морфологічна

~ синтаксична }

62. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «За кордоном працюють велика кількість наших співвітчизників»

{~ лексична

~ орфографічна

~ морфологічна

= синтаксична }

63. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...не дозволяє зробити для творців Перемоги все, на що вони сповна заслужили»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

64. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Розмова справді вийшла зацікавленою і змістовною»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

65. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Ярмарок знаходиться на площі перед Центром дитячої та юнацької творчості, що по Смілянській, 33»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

66. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Знайдені оперативниками предмети відзначалися ідентичною схожістю»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

67. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «На протязі третього тижня я позбулась ще трьох кілограмів»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

68. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...схоже, насправді ніяких сумнівів на цей рахунок у Вас немає»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

69. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Шуби від хутряної фабрики “Ант” на черкаській сцені витримали перший дебют»

{= лексична
~ орфографічна

~ морфологічна
~ синтаксична }

70. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Як правило, людина й не помічає хронометражу часу...»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

71. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Тіло вбитої із слідами чисельних ударів твердим тупим предметом»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

72. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Фірма 24-річного бізнесмена із Дрездена присилає за замовленнями прибиральниць»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

73. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Легенда про знамениту Мата Харі, зваблиту куртизанку, яка зуміла закрутити головами найвпливовіших військових чинів у першу світову війну»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

74. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Ті, хто сподівалися саме на такий сценарій, дещо прорахувалися»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

75. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «П'ятиденний робочий день дозволить запобігти перенавантаження студентів»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

76. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Членів цієї банди міліціонери також затримали у Рівне та Києві»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

77. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Вона ніколи не могла змиритися з цієї жорстокості»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

78. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Така ситуація зумовить до страйку...»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

79. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Дисплеї, зроблені по нових технологіях, практично нешкідливі для здоров'я»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

80. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «А для учасників канівського свята вони подарували гарні українські пісні»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

81. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Ці показники у вікової групи від 22 до 25 років збільшується до 61%»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

82. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Наші кореспонденти спробували з'ясувати, у чому тут справа»

{= лексична

~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

83. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Але, мабуть, самі популярні програми в домашніх користувачів – це ігри»

{~ лексична
~ орфографічна
= морфологічна
~ синтаксична}

84. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Дисплеї, зроблені по нових технологіях, практично нешкідливі для здоров'я»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична}

85. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «І ніби першим кроком до взаєморозуміння став подарений школярам комп'ютер»

{~ лексична
~ орфографічна
= морфологічна
~ синтаксична}

86. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Такий вчинок став роковим»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

87. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «А для учасників канівського свята вони подарували гарні українські пісні»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична}

88. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...серед яких, сподіваємося, не загубиться й Україна»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

89. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Реалізуємо сахар у необмеженій кількості»

- {= лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична }

90. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...навіть міністр внутрішніх справ називає цифри, котрі мають розбіжності між собою»

- {= лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична }

91. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Рятівні засоби зберігаються на станції..»

- {= лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична }

92. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Від п'ятидесяти до шестидесяти відсотків валового внутрішнього продукту України обертається в тіньовому секторі економіки»

- {~ лексична
- ~ орфографічна
- = морфологічна
- ~ синтаксична }

93. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...що удвічі більше від запланованої сумми»

- {~ лексична
- = орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична }

94. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...в стосунках з Росією з'являються ознаки торговельної війни»

- {= лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична }

95. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Почесною відзнакою за заслуги перед містом III ступеня нагороджено...»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична }

96. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Не мовби то вже давно й заборонено користуватися телефоном під час руху...»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

97. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...їхня основна функція полягає у розв'язанні внутрішніх конфліктів хасидами»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

98. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...намагайтесь знайти попутчиків»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

99. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Таке захворювання розповсюджується дуже швидко...»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

100. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Якщо потрапили в таку ситуацію, негайно пишiть скаргу телефоному начальству»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична }

101. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Ми з першим чоловіком прожили два роки, а потім розійшлися»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна

~ синтаксична}

102. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Комп'ютери атакують віруси»

{~ лексична

~ орфографічна

~ морфологічна

= синтаксична}

103. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Ми, представники комітетів солдатських матерів, які створені ще у 90-х роках, весь час ставили питання перед Президентом...»

{~ лексична

~ орфографічна

~ морфологічна

= синтаксична}

104. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Пропонуємо послуги машинної та комп'ютерної вишивки на всі смаки»

{~ лексична

= орфографічна

~ морфологічна

~ синтаксична}

105. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Кандидати до Верховної Ради обіцяли керуватися конституцією України»

{~ лексична

= орфографічна

~ морфологічна

~ синтаксична}

106. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Більшість чіпсів, наприклад, з сиром чи з беконом, вміщують не натуральні добавки...»

{~ лексична

~ орфографічна

~ морфологічна

= синтаксична}

107. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «В листопаді-місяці поточного року проведена перевірка протипожежного стану об'єктів»

{= лексична

~ орфографічна

~ морфологічна

~ синтаксична}

108. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «До уваги черкащан! Змінилися маршрути руху автобусів ...»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

109. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...не дозволяє зробити для творців Перемоги все, на що вони сповна заслужили»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична}

110. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Мерія планує фарбувати фасади будинків у центрі Львова разом з власниками перших поверхів»

{~ лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
= синтаксична}

111. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...Черкащина вигідно відрізняється з поміж інших регіонів...»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

112. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...проводили математичний конкурс»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

113. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...хай матір Божа тебе охороняє»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

114. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Удача – добре, невдача – Бог з нею, менше проблем на свою голову»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

115. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Ви зможете удалити нерв без мишьяка»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

116. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «У Черкаському університеті неодноразово проводилися різні Міжнародні конференції»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

117. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...вуличне радіо попереджало учасників мітингу про незаконність зібрання...»

{~ лексична
= орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

118. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Останнім часом працював на будові храму»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

119. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Усього за пару місяців збудовано і виведено на планову потужність перший цех»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна
~ синтаксична}

120. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Адже я газет... не виписую!»

{= лексична
~ орфографічна
~ морфологічна

~ синтаксична }

121. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «На протязі третього тижня я позбулась ще трьох кілограмів.»

{= лексична

~ орфографічна

~ морфологічна

~ синтаксична }

122. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Проблема забруднення навколишнього довкілля залишилася невирішеною»

{= лексична

~ орфографічна

~ морфологічна

~ синтаксична }

123. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Парадокс у тому, що всі розуміють, що державою править корумпована мафія»

{= лексична

~ орфографічна

~ морфологічна

~ синтаксична }

124. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...про причетність до рішення журі конкурсу.»

{~ лексична

= орфографічна

~ морфологічна

~ синтаксична }

125. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Пудові надої молока від корови круглий рік»

{= лексична

~ орфографічна

~ морфологічна

~ синтаксична }

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ ЛЕКЦІЯ №1

ТЕМА : ЛІТЕРАТУРНЕ РЕДАГУВАННЯ ЯК НАУКА

Мета: систематизувати знання у сфері коректорського редагування, визначити основні етапи коректорської роботи над текстом; сформулювати поняття, уявлення про естетику редакторської роботи.

Методи: лекція (пояснення, розповідь), бесіда, спостереження.

Дидактичні засоби навчання: словесні (конспект лекції, підручники), візуальні (таблиці, схеми, мультимедійні презентації).

План:

1. Еволюція поняття «літературне редагування».
2. Текст як основний об'єкт редакторського аналізу
3. Етичні основи редагування (за З. В. Партико).

Література:

1. Іванченко Р. Г. Літературне редагування / Р. Г. Іванченко. – Репр. вид. – К. : [б.в.], 2003. – 248 с.

2. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посіб. / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2005. – 304 с.

3. Литературное редактирование / И. К. Гужова, Р. А. Молибоженко, К. М. Накорякова, Т. И. Сурикова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 160 с.

4. Мильчин А. Е. Методика редактирования текста : учеб. для студ. вузов, обучающихся по направлению 030900 – «Издательское дело» и спец. 030901 – «Издательское дело и редактирование» / А. Э. Мильчин. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2005. – 524 с.

5. Різун В. В. Літературне редагування : підруч. / В. В. Різун ; Міжнародний фонд «Відродження». – К. : Либідь, 1996. – 240 с.

1. Еволюція поняття «літературне редагування»

Що ж лежить в основі літературного редагування як професійної діяльності, а також як технології, спрямованої на удосконалення твору? Які природні процеси моделює ця діяльність?

Так, фахівці з редагування М. Д. Феллер і К. М. Накорякова однозначно вважають внутрішній контроль мовця за своїм мовленням прообразом редагування. На думку К. М. Накорякової, контроль – необхідна умова створення розгорнутого висловлення. Він існує на всіх етапах, починаючи від роботи слухового аналізатора як контролера ще на рівні артикуляції звуків чи навіть написання слова і закінчуючи роботою так званого акцептора дії, у якому зберігається образ того, що має бути досягнуте за допомогою висловлення.

Літературне редагування як теоретична наука формувалася протягом ХХ століття. До цього воно існувало як ремесло, як праця, як творчість,

майстерність, і, як відомо, її зачатки сягають основ книгодрукування. Метою формування науки про літературне редагування є визначення завдань редагування, його предмета, методики редакторської праці. Можна констатувати, що ця молода наука пройшла кілька етапів. На *першому етапі* їй довелося подолати зневагу до редагування, до редакторського втручання в текст, пов'язаного із наслідками довгого періоду існування цензури друку. На *другому етапі* науку редагування ототожнювали із лінгвістикою, із правкою граматичних, стилістичних огріхів (К. І. Билінський, Д. Е. Розенталь). Розмежовували вдосконалення змісту тексту, як прерогативу наукового редагування, і покращення форми тексту (правка мови і стилю) – літературного (Д. С. Григораш). У той же час стверджували, що такий поділ є досить умовним. Застосували основи логічних знань для визначення природи редакторського втручання в текст, хоча визнавали, що неможливо підпорядкувати живе мовлення лише логічним законам (В. І. Свинцов). Таким чином, з'явився нормативний напрям цієї науки. У цей же період розпочато узагальнення редакторського досвіду видатних письменників, публіцистів, учених минулого, що лягло в основу розвитку теорії літературного редагування. *Третім етапом* розвитку науки редагування вважають появу робіт, у яких розглянуто закономірності створення текстів, вивчення природи редакторського процесу. Це теоретичні праці редакторів-практиків, які узагальнюють свій практичний досвід, і роботи вчених, які осмислюють природу редагування (М. Д. Феллер, Р. Г. Іванченко, В. В. Різун). На цьому етапі відбувається спроба поглянути на текст як об'єкт редакторської праці з позиції читача. «... Виправлення під час шліфівки твору зумовлюються потребою поглянути на текст не авторським, а стороннім оком і в ході цього погляду переконатися, чи всі деталі авторської думки читач зрозуміє так, як їх розуміє автор, чи всі складники викладу доступні йому. Редагування – це, фактично, перевірка тексту з позиції сприймання». Також звернули увагу на творчу особистість редактора, з'являється т. зв. творчий напрям науки про редагування. На думку В. В. Різуна, цей напрям є найбільш перспективним, оскільки взято до уваги природу творення тексту як акту комунікації, враховано особливості творчої праці його суб'єктів (автора, редактора, читача).

На сучасному етапі розвитку теорії редагування є роботи, у яких поєднано творчий і нормативний напрями, наприклад, роботи А. Е. Мільчина. Описано норми, яких має дотримуватися автор під час створення тексту, але головним завданням редагування залишається мисленева перевірка якості тексту, того, наскільки повноцінно він

задовольнить потреби читача, щоб на цій основі допомогти авторові усунути недоліки і підсилити переваги твору.

У нашій роботі, як і Т. Ф. Коляда й І. Є. Морозюк, вважаємо, що редагування – це форма діяльності та літературно-творчої практики, яка являє собою процес встановлення ступеня відповідності твору, призначеного для видання, мовному ідеалові та нормам побудови текстів, закріпленим у практиці публіцистичного, ділового, наукового та іншого мовлення, а також процес допомоги автору в удосконаленні твору (виправлення помилок, уточнення формулювань, аналіз інформативної наповненості та комунікативної доступності матеріалу) з метою довести або максимально наблизити його цінність до суспільно необхідної.

Літературне редагування – це редагування з погляду мовного ідеалу та дотримання норм побудови твору, закріплених у практиці публіцистичного, ділового та інших стилів мовлення. Слово «літературне» зовсім не означає, що таке редагування пов'язане винятково з аналізом і правкою художніх, літературних творів.

Стосовно будь-якої сфери мовленнєво-мовної діяльності слово «літературний» пов'язано з поняттям, що в європейській культурі 17-18 ст. означало красномовство, володіння літературною мовою.

2. Текст як основний об'єкт редакторського аналізу

Як окрему мовну одиницю текст почали розглядати із середини ХХ століття, відтоді формується окрема галузь мовознавства – лінгвістика тексту, яка вивчає правила побудови зв'язного тексту і його змістові категорії, що виражаються за цими правилами, комунікативні різновиди тексту, зумовлені текстотвірними функціями мовних одиниць та орієнтацією повідомлення на певного адресата.

Різноманітний досвід лінгвістичного вивчення тексту як цілісної одиниці напрацьовано в рамках стилістики, де увагу було приділено вивченню функціонально-стилістичних параметрів тексту, детальному аналізу його одиниць – періодів, надфразних єдностей, великих синтаксичних сполук (В. С. Ващенко, С. Я. Єрмоленко, І. К. Білодід, А. П. Коваль, І. Г. Чередниченко, Г. Я. Солганик та ін.).

У сучасному мовознавстві виділяють такі основні підходи до вивчення тексту: 1) аналіз тексту як цілісного та завершеного об'єкта дослідження, виділення та аналіз текстових категорій (І. Р. Гальперін); 2) дослідження комунікативно-прагматичних властивостей різних текстів – публіцистичних, наукових, ділових, рекламних тощо (А. І. Мамалига, М. М. Пещак, В. В. Різун, К. С. Серажим, І. М. Кочан та ін.); 3) вивчення тексту у зв'язку із

соціокомунікативною сферою, яка детермінує ознаки тексту, що функціонує в ній (І. М. Колегаєва); 4) дослідження тексту в інтенціональному та рецептивному аспектах, аналіз залежності вибору структурно-семантичних особливостей та мовностилістичних засобів відповідного тексту від позицій автора та адресата (М. Д. Феллер, А. А. Залевська, Ф. С. Бацевич).

Отже, до *аналізу тексту* можна підходити з позицій граматики *як до статичної величини* (інваріанту разом із морфемою, словоформою, словосполученням і реченням) або розглядати його *як процес, введений і в дію мовця, і в дію адресата, і в соціально-комунікативну ситуацію* загалом. Предметом нашого розгляду є мовна організація тексту з урахуванням інтенцій мовця, ситуації спілкування тощо.

Різниця в підходах до вивчення тексту, формально-структурна різноплановість текстів, їх функціонально-жанрова, стилістична різноманітність, орієнтація визначення тексту на одну або кілька категорій зумовлюють відсутність єдиної дефініції тексту.

Під поняттям «текст» розуміємо *писемний або усний мовленнєвий масив, що є лінійною послідовністю висловлень, об'єднаних у ближчій перспективі смисловими і формально-граматичними зв'язками, а в загальнопозиційному, дистантному плані – спільною тематичною і сюжетною заданістю* [47, с. 679].

Релевантними для редагування текстів вважаємо такі *текстові категорії*, як *зв'язність* (поєднання кожного наступного речення із попереднім; план вираження), *цілісність* (існування авторського задуму, структурно-смілова організація; план змісту).

3. Етичні основи редагування (за З. В. Партико)

У тоталітарних суспільствах межі втручання редактора в авторський оригінал достатньо широкі, особливо це стосується контролю над дотриманням політичних норм. У демократичних суспільствах межі втручання редактора в оригінал значно вужчі й регламентуються законодавством про авторське право.

Розглядаючи межі втручання редактора в авторський оригінал, зазначимо, що аналогічними чи дуже близькими до застосовуваних в Україні вони є і в інших демократичних державах.

Отож, *редактор без згоди автора не може вносити в тексти повідомлень жодних виправлень, оскільки чинне законодавство (наприклад, в Україні ст. 13 Закону «Про авторське право та суміжні права») забороняє це робити.* Однак недоліки знижують якість повідомлень, а це веде до зниження прибутку ЗМІ, з чим вони погодитися не можуть. Тому

ЗМІ, виходячи зі своїх прав та цілей, просто відмовляються від опублікування повідомлень низької якості (питання про передавання чи непередання якогось повідомлення в інформаційний простір належить до виключної компетенції лише самого ЗМІ; ст. 36 Закону «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»). Звичайно, це суперечить інтересам авторів, метою яких є максимальне поширення своїх повідомлень.

Враховуючи сказане, слід визнати, що межею втручання редактора в текст є «мовчазний» компроміс, який виникає під час редагування між автором і редактором: *редактор не може внести в текст жодного виправлення без згоди автора, проте може відмовити авторові в опублікуванні повідомлення.* Іншими словами, межі втручання редактора в авторський текст – це результат компромісу між тим, чи виправляти, і тим, чи публікувати.

Укладання «мовчазного» компромісу між редактором та автором проходить у два етапи. На першому етапі умови компромісу визначає редактор: «Або Ви [автор] погоджуєтеся на виправлення і тоді я [редактор] публікуватиму Ваше повідомлення, або, коли Ви не згодні на виправлення, я повідомлення не публікуватиму». **На другому етапі умови компромісу визначає вже автор:** «Гаразд, я [автор] згоден на Ваші [редактора] виправлення, але тільки в тих межах, які я дозволю».

Оскільки автори об'єктивно мають різну кваліфікацію і різну суб'єктивну самооцінку, то вони встановлюють для редакторів різні межі втручання в текст – від максимальних («Редакторе, виправляйте все, що Ви вважаєте за потрібне!») до мінімальних («Будь ласка, не виправляйте жодної літери без моєї згоди!»).

Звичайно, редактор повинен узгоджувати з автором будь-яке виправлення, навіть найдрібніше (наприклад, така вимога зафіксована в ст. 42 Закону «Про телебачення і радіомовлення»). Це створить в уяві автора позитивний образ редактора і дасть змогу редакторові в майбутньому робити вже інші потрібні й значно істотніші виправлення.

Межі втручання редактора в текст повинні бути диференційовані також залежно від того, яким є виправлення: однозначним, неоднозначним чи багатозначним. Так, однозначні виправлення редакторові доцільно робити відразу, образно кажучи, «ручкою», а от **творчі** – краще «олівцем». Однозначні виправлення в екстремальних ситуаціях (наприклад, якщо неможливо узгодити їх із автором під час верстання газети) редактор може виконувати навіть самотійно, беручи на себе всю юридичну відповідальність за внесені зміни, а щодо творчих – цього робити не можна ніколи.

У тому випадку, коли автор необґрунтовано суперечить внесенню виправлень, редактор завжди може повернутися до укладання компромісу першого етапу, тобто до відмови авторові в опублікуванні повідомлення.

Говорячи про межі втручання редактора в текст, слід також згадати й про те, **що існують повідомлення, які взагалі заборонено виправляти. До їх числа належать офіційні документи (наприклад, законодавчі акти), твори класиків тощо.** Виправляти в таких текстах слід лише дуже грубі помилки, вказавши в примітці, як було написано в оригіналі і хто вніс виправлення.

ЛЕКЦІЯ №2

ТЕМА: РЕДАКТОР, АВТОР, ЧИТАЧ І ТЕКСТ

Мета: оволодіти знаннями у сфері редагування; засвоїти властивості, закони редакторського фаху; усвідомити значення, роль редакторського процесу.

Методи: лекція (пояснення, розповідь), бесіда, спостереження.

Дидактичні засоби навчання: словесні (конспект лекції, підручники), візуальні (таблиці, схеми, мультимедійні презентації).

План:

1. Автор і текст (залежність між перебігом створення тексту і особливостями викладу; етапи створення тексту, недоліки, що виникають на цих етапах; ставлення автора до тексту; проблема саморедагування).
2. Читач і текст (адекватність сприйняття тексту читачем; складники процесу читання).
3. Редактор і текст. Види редакторського читання.

Література:

1. Іванченко Р. Г. Літературне редагування / Р. Г. Іванченко. – Репр. вид. – К. : [б.в.], 2003. – 248 с.
2. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посіб. / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2005. – 304 с.
3. Литературное редактирование / И. К. Гужова, Р. А. Молибоженко, К. М. Накорякова, Т. И. Сурикова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 160 с.
4. Мильчин А. Е. Методика редактирования текста : учеб. для студ. вузов, обучающихся по направлению 030900 – «Издательское дело» и спец. 030901 – «Издательское дело и редактирование» / А. Э. Мильчин. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2005. – 524 с.
5. Різун В. В. Літературне редагування : підруч. / В. В. Різун ; Міжнародний фонд «Відродження». – К. : Либідь, 1996. – 240 с.

1. Автор і текст.

Залежність між перебігом створення тексту і особливостями викладу. У теорії редагування процес творчості розглядають, оскільки: 1) будь-який текст є результатом певного творчого процесу, навіть цілого ланцюга творчих процесів; 2) особливості творчого процесу того, хто пише, обов'язково відбиваються у тексті. Можна сказати, що текст – це творче обличчя його автора. Які б людські якості не мав автор – почуття гумору, зацікавленість, внутрішню дисциплінованість або ж педантизм, відсутність емоцій тощо, це знайде відображення у тексті. Уолт Уїтмен писав: «Зрозумій, що у твоїх писаннях не може бути жодної риси, якої б не було у тобі ж самому. Якщо ти злий або вульгарний, це не сховається від них. Якщо ти любиш, щоб під час обіду за стільцем у тебе стояв лакей, це виявиться у твоїх писаннях... Немає такого виверту, такого прийому, такого рецепта, щоб приховати від твоїх писань хоч якийсь дефект твого серця».

Зумовленість багатьох характеристик тексту рисами особи автора та особливостями його творчого процесу для редактора – у теоретичному і практичному аспектах – обов'язково обертається розумінням того, хто стоїть за текстом, того, хто ці тексти створює. І тут певну допомогу редакторові надають дослідження психології творчості.

Етапи створення тексту, недоліки, що виникають на цих етапах. Будь-який текст є результатом творчого процесу і завершує собою становлення та оформлення певного нового досягнення – чи то у художній, чи то у науковій творчості.

У зв'язку з цим увесь *процес створення тексту* описують так: початково зроблене відкриття проходить значну розумову обробку – логічну реконструкцію, після чого, реконструйоване, описується словесно і вже у вигляді тексту передається читачам. Відповідно до названих процесів у створенні тексту виділяють три відносно самостійні етапи, кожний із яких по-своєму впливає на його остаточну літературну форму і на його майбутнє сприйняття.

Перший етап – власне відкриття – є дотекстовим, але має безпосереднє відношення і до змісту, і до форми тексту. На цьому етапі здійснюється переважно мислення, що, як відомо, становить собою єдність інтуїтивного і логічного. Людина уявляє собі предмет опису, як правило, уривчасто, відокремлено. Вирішальним для цього етапу є такі якості, як уява та інтуїція.

Підготовлений читач за потреби може встановити, як відбувався творчий авторський процес, а в редакторській практиці це відбувається постійно, в роботі над кожним рукописом. Отже, у тексті відтворюються ті

моменти, які повністю не усвідомлені автором. Які ж це моменти? Не до кінця осмислені, не підтверджені факти, очевидні для автора, але не для читача, здогадки, які ще вимагають перевірки практикою. Літературний редактор може виявити подібні недоліки: вони обов'язково «видають» себе складними, на перший погляд, зв'язками, котрі при більш глибокому розгляді виявляються псевдологічними, штучними.

Другий етап – розумова обробка відкриття, коли відбувається його «реконструкція», виведення із сфери непевних асоціацій та інтуїтивних здогадок у сферу осмисленого, раціонального. І тут логічні елементи мислення набувають вирішального значення. Справді, відкриття може відбутися коли завгодно і початися в автора з проблиску, з «напівдумки», – реконструюється ж воно, логічно послідовно, з урахуванням інтересів тих, хто буде його сприймати. Необхідність логічного вирішення взагалі виникає там, де людина змушена передати знайдене нею іншій особі або зробити аналогічний звіт собі. Автор створює план наступного викладу матеріалу, принаймні, хоча б у думках.

Якщо на першому етапі автора практично не цікавить, чи матиме його текст достатньо переконливу силу і як сприйматиметься читачами, то на другому етапі на перший план висувається вимога переконливості для тих, хто сприйматиме нову інформацію. І тут автор, звісно, не може обійтись без логіки – логіки обробки зробленого відкриття та інформації про нього за допомогою індукції і дедукції, аналізу і синтезу тощо.

На етапі реконструкції авторові потрібно відтворити логічну схему відкриття, проте вдається це далеко не завжди – занадто сильний вплив попереднього етапу. Як наслідок, «логічна модель (план)» містить окремі пропуски, протиріччя, повтори, а це змушує того, хто сприймає інформацію, з'ясовувати не лише зміст тексту, але й спосіб мислення автора.

Недосконалість логічної «реконструкції» відкриття може виявлятися у залишках інтуїтивних елементів, у логічних порушеннях, у помилковості переходів, у пропусках або, навпаки, нагромадженні зв'язків та ін. Ось як, наприклад, порушується перехід від однієї думки до іншої:

Тварини поїдають ягоди, плоди. Насіння, що при цьому проходить через шлунковий тракт, не гине, під дією соляної кислоти шлункового соку його схожість навіть підвищується.

В другій частині складнопідрядного речення з'являється «нове» поняття «схожість насіння», яка «навіть підвищується», проте все це не підготовлено попереднім висловлюванням, де тільки констатується живучість насіння. Більш обґрунтованим був би перехід через те ж ключове слово «насіння» за допомогою протиставлення:

При цьому насіння, проходячи через шлунковий тракт, не тільки не гине, – навпаки, під дією соляної кислоти шлункового соку підвищується його схожість (приклад Н. В. Зелінської).

Третій і завершальний етап творчого процесу створення тексту – словесний опис. Текст є не тільки результатом попередніх етапів, але й, водночас, відображенням їх основних недоліків. Саме таке «відображення» і потрапляє до рук редактора, часто потребуючи відповідної обробки.

На етапі словесного опису виявляються численні помилки: помилки втомленості або, навпаки, великої активності автора (відхилення від основної теми викладу, пропуски потрібних деталей, різноманітні повтори) і наслідки так званої інерції письма (використання готових лексичних форм – штампів, застиглих синтаксичних конструкцій) та ін. Можливі і недоліки зовнішнього втілення думки: неправильне використання слова у контексті, «сконденсованість» синтаксису (відсутні окремі члени речення – ніби вони самі собою розуміються), невдале звукове оформлення тексту (немилозвучність) та ін. Усе це спричинено специфічною організацією мисленневих і мовних процесів людини, а тому, на жаль, практично непомітно для автора. Читач же, навіть якщо він без спеціальної мети читає текст, обов'язково помічає їх (пригальмовується його власне сприйняття).

Ставлення автора до тексту. Проблема саморедагування. Як правило, авторові дуже важко самотійно редагувати свій текст. По-перше, він може дуже емоційно, дбайливо, обережно до нього ставитися, як до своєї дитини. По-друге, митець знає, як правило, більше, ніж написав у тексті, і бачить предмет опису дещо інакше, ніж зміг відобразити словами. Ця обізнаність із темою часто заважає автору помітити прогалини у змісті твору, передбачити, що для читача буде незрозумілим, недостатньо аргументованим.

Враховуючи це, стає зрозумілою проблематичність авторського саморедагування (вдосконалення власного тексту). Основними критеріями оцінки твору є відповідність літературної форми темі, цілям, адресату матеріалу.

Перед тим, як розпочати саморедагування, варто відкласти текст на деякий час, як кажуть професіонали, дати йому «відлежатися». Розпочинається т. зв. процес відчуження від тексту. Автор готується сприймати текст відсторонено, з позицій редактора або читача. Через якийсь час повернувшись до рукопису, автор вже може перечитати його, проаналізувати, вдосконалити з позиції сприйняття, виконати саморедагування, щоправда, якість якого залежить від професійних навичок оцінки і правки тексту.

2. Читач і текст

Адекватність сприйняття тексту читачем. Вважають, що читання – досить складна робота для читача, що має свої труднощі, пов'язані із проблемою розуміння. Це змушує замислитися над особливостями процесу читання, відповісти на питання, чому ж читання є роботою і водночас творчістю?

Автор орієнтується на певного читача, на його смаки й уподобання, його інтелектуальний рівень. У міру свого таланту та вміння він організовує розмову з певною, іноді наперед визначеною, категорією читачів. Він спілкується з цілим прошарком людей, ділиться з ними своїми думками і почуттями. Це спілкування автора і читача стає можливим завдяки чудодійній силі слова.

Слово передає думку. Очевидно, природу цього «передання» не можна собі уявити так, як ми уявляємо передання якогось предмета з одних рук в інші. Передаючи предмет, людина, яка передала його, втрачає цей предмет, він цілком переходить до рук іншої людини.

У процесі комунікації, у процесі спілкування також відбувається передання – «передання» думки. Проте природа цього «передання» інша. «Здається, – пише О. Потебня, – ніби думка у мові переходить повністю чи частково до слухача, хоча від цього не зменшуються розумові здібності мовця, як полум'я запаленої свічки не меншає від того, що вона, кожному видна, ділиться ним з сотнею інших. І так як у дійсності полум'я свічки не дробиться, тому що в кожній із запалюваних свічок спалахують свої гази, так і мова тільки збуджує розумову діяльність адресата, який, розуміючи, мислить своєю власною думкою».

Те саме можна сказати і про автора, і про читача книги. Від того, що автор «перелив» у слово думки та почуття і «передав» їх читачеві, він не став біднішим духовно й емоційно. Він розбудив, активізував читача, примусив його думати і почувати.

На рівні індивідуального мовлення слово виступає вже не просто засобом спілкування, а засобом активізації читача чи слухача. Воно спонукає його до розумової роботи і спрямовує її. «І якщо слово, як нам видається, – пише О. Потебня, – служить засобом для передачі думки, то це лише тому, що воно у слухача активізує процес створення думки, аналогічний тому, який відбувся перед цим у мовця».

Процес розуміння не можна уявити без того спільного досвіду, на якому зріс і автор, і читач, з якого сформувалося значення окремого слова. І слово тут виступає засобом організації та регулятором процесу становлення думки в автора і читача. Ось на цій «регулювальній» природі слова і

ґрунтується процес розуміння, процес правильного, або адекватного, сприймання розповіді.

Коли йдеться про адекватність, завжди слід мати на увазі повноту та направленість розуміння (правильність ходу засвоєння матеріалу).

У практиці мовлення часто трапляються випадки зміщень у сприйманні, зокрема у направленості сприймання.

Неадекватне розуміння виразу чи слова автором і читачем змушує видавничого чи газетного працівника вносити до тексту корективи. А автора під час перечитування спонукає не лише уточнити певну думку, а й, зважаючи на природу сприймання та розуміння тексту, редагувати ту чи іншу ланку розповіді.

Явище адекватності сприймання виразу – це одна із закономірностей, якою характеризується спілкування, це закономірність лінгвістики індивідуального рівня. А оскільки саме індивідуальне мовлення та індивідуальне сприймання є предметом турбот редактора, він не може не зважати на ці закономірності.

Складники процесу читання. Виявляється, щоб зрозуміти текст, недостатньо просто сприйняти знаки на папері. Потрібно проробити ще попередню, так би мовити, підготовчу роботу. Треба ототожнити мовний імпульс з наявним у нашій свідомості логічним матеріалом пам'яті. Цю роботу людина здатна здійснювати вже в стадії відчуття, в момент пізнавання слів та виразів, відомих з попереднього мовного досвіду і власної мовної практики. За допомогою пам'яті відчутний імпульс ототожнюється з наявним у пам'яті акустичним образом. Читач немовби аналізує складові частини і пізнає вже відоме (це перший етап розуміння прочитаного).

Для того щоб робота пізнавання значимих одиниць проходила легше й ефективніше, практика писемності виробила допоміжні прийоми, зокрема прийом поділу на слова. Поділяючи на слова єдиний мовний потік, мовець значно полегшує читачеві роботу по засвоєнню тексту.

І тільки коли свідомість читача виділяє з мовного потоку значимі одиниці і порівнює це слово з виділеними раніше та зі своїм мовним досвідом, тільки тоді настає момент розуміння тексту (другий етап).

Отже, бачимо, наскільки складну роботу має проробити читач, перш ніж дійде до розуміння викладу. Правда, всі звикли дивитися на читання як на відпочинок, особливо коли йдеться про художню літературу. Але це пояснюється тим, що читацький труд доведений людиною до *автоматизму*. Він настільки філігранно відшліфований низкою поколінь, що ми, читаючи, навіть не відчуваємо отієї багатоплановості, різнонаправленості наших зусиль у момент засвоєння розповіді. Та варто вивести читання з русла

звичності, як складність і трудність цієї роботи відразу виступить на перший план. Що це справді так, неважко переконатися, взявши книгу з якоїсь малознайомої нам галузі знань [1, с. 23-28].

По-різному читач ставиться до прочитання *текстів обов'язкового прочитання* (інструкції, правила експлуатації, підручники) і *довільного прочитання* (художня література, наукова література з теми власного дослідження, науково-популярна література). Тексти першого типу вимагають від читача великої зосередженості і волі. Тексти для необов'язкового прочитання значно вимогливіші щодо викладу: адже для того, щоб текст був прочитаний, він повинен привернути увагу, викликати інтерес і підтримувати цей інтерес протягом усього процесу читання.

Фактори, що ускладнюють процес читання:

- а) неправильна установка автора на те, хто буде читачем майбутнього видання;
- б) обмеженість творчих можливостей автора;
- в) несинхронність розумової діяльності та її мовного оформлення;
- г) активність творчого процесу, інерція авторського письма;
- д) емоційні перепади.

3. Редактор і текст

Фахове і звичайне читання. Редагування починається з першого читання тексту. І хоч фахове редакторське читання має свої відмінності й особливості, проте воно зростає на ґрунті звичайного засвоєння тексту. Специфічне редакторське читання – це тільки найбільш пильне, аналітичне читання, в ході якого здійснюється поперечний, поздовжній, перехресний розбір форми та змісту твору [1, с. 40].

Саме в ході уважного читання вдається виявити те, чого не бачив або не помітив автор.

Звичайний читач у ході засвоєння тексту свою увагу спрямовує на матеріал, на сприйняття змісту, фактичної складової. Ігнорування читачем неправильного слова, деталі або факту зумовлено сильною дією установки, яка веде читача, немов підказує йому, що варто засвоїти, а що опустити. Велику роль у засвоєнні текстового змісту відіграє *автоматизм сприйняття* – особливе, пришвидшене виконання роботи, не раз виконуваної раніше. Стандартні ситуації, звукові комплекси (або звукові групи або групи букв) викликають у свідомості знайомі значення, пришвидшують розуміння тексту. Автоматизм сприймання дозволяє звичайному читачеві всю свою увагу спрямовувати не на літери і слова, а на думку автора.

Для редактора таке сприйняття неприпустимо, адже йому потрібно не тільки зрозуміти текст у цілому, а й пізнати значення кожного слова, вирішити, чи доречно воно вжито, чи не приведе його використання до появи якихось непотрібних підсвідомих значень, проаналізувати багато іншого.

У процесі розуміння завжди має місце *здогад*. «Сприймання тексту являє собою складну аналітико-синтетичну діяльність...» – читаємо у посібнику з психології, при якій «...відображення окремих елементів надрукованого або написаного (літер, складів) поєднується з відображенням цілого (слів, речень)». А в складній аналітико-синтетичній діяльності завжди є слабкі місця, якими і можна пояснити вади тексту, що їх часто називають редакторськими та коректорськими недоглядами.

У процесі розуміння, у ході засвоєння тексту здогад відіграє допоміжну роль, дає можливість прискорити читання, але іноді спрямовує наше розуміння хибним шляхом.

Під час фахового редакторського читання здогад також заважатиме, і тому редакторові потрібно читати повільно, зосереджено, замислюватися над змістом окремої мовної одиниці (слова, речення, абзацу тощо).

Звичайний читач, як правило, вибирає з тексту лише корисну для нього інформацію, іноді навіть «вирвану» із контексту, він може не завжди звертати увагу на незрозумілість окремих слів, словосполучень. Редактор так робити не може. Налаштований на фахове сприйняття, він не лише намагатиметься зрозуміти *повноту* змісту тексту, а у випадку появи неточних або незрозумілих місць буде з'ясовувати, чому основну думку треба відновлювати, відшукувати.

Види редакторського читання (за А. Е. Мільчиним)

Виділяють три види редакторського читання рукопису:

- 1) ознайомлювальне;
- 2) рецензентське (оцінне);
- 3) шліфувальне.

Основна функція *ознайомлювального (першого) читання* – ознайомлення зі змістом і формою літературного твору. Цей етап дозволяє зрозуміти текст у цілому, визначити місце і роль структурних одиниць тексту, оцінити їхній взаємозв'язок. Темп читання – швидкий (400-600 слів на хвилину). Читають, як правило, не літерами, а рядками чи абзацами. Під час першого читання важливо окреслити читацьке призначення твору, зорієнтуватися, хто буде потенційним читачем.

Завдання *рецензентського (оцінного) читання* – осмислення, аналіз, оцінка і критика окремих структурних одиниць і тексту в цілому. Редактор працює окремо з кожною структурною одиницею, «згортає» її – визначає

основну думку, формулює вимоги (фактичні, функціональні, логічні, мовностилістичні, графічні) залежно від читацької адреси до кожної структурної одиниці, прогнозує розуміння текстового фрагменту потенційним читачем, оцінює структурну одиницю, визначає можливу причину негараздів у ній. Увага редактора повинна бути спрямована на сприйняття кожного слова, кожного знака тексту. Корисно, читаючи текст по частинам, одразу формулювати зауваження до кожної з них.

Функції *иліфувального читання* – аналіз і оцінка готового до видання тексту, усунення дрібних неточностей у ньому. Основну увагу потрібно зосередити на найменших мовних одиницях. Це читання контрольне, яке реалізується або як читання-перегляд усього тексту, або вибіркоче читання, під час якого перевіряють окремі одиниці (імена, дати, географічні назви, дати тощо).

Традиційні філологічні методики аналізу тексту. Методики аналізу тексту, що існують у практиці редагування, більш повно і строго застосовують традиційні філологічні методики, що тлумачать літературний твір і допомагають зробити порівняльний аналіз. Методика редагування зосереджує свою увагу на порівнянні варіантів тексту, що виникають у процесі правки, порівнянні невдалих варіантів із виправленими. Проводять т. зв. *лінгвістичний експеримент* у такий спосіб: зробивши припущення про значення того чи іншого слова, тієї чи іншої фрази, про те чи інше правило словотвору або формотворення, випробовують, чи можна створити якісь фрази, застосовуючи це правило. Різновидом лінгвістичного експерименту вважають спостереження за змістовими відмінностями, що виникають, коли довільно поєднують слова, замінюючи одне іншим, змінюючи їх порядок. Одним з результатів цього методу стала поява поняття «*негативний мовний матеріал*» – невдалі вислови з відміткою «так не говорять». Обґрунтувавши можливість або неможливість того або іншого вислову, вводять його оцінку з позиції розуміння. Негативний матеріал – це будь-який мовний вислів, який не розуміють, або не відразу розуміють, або розуміють з трудом, а тому цей вислів не досягає мети. Метод *стилістичного експерименту* був запропонований А. Пешковським. Цей метод полягав у штучному створенні стилістичних варіантів до тексту. Якщо лінгвістичний експеримент спрямований на перевірку дотримання норми мови, з'ясування закономірностей організації мовного матеріалу, то при проведенні стилістичного експерименту вихідним положенням є розуміння тексту літературного твору як системи, а сам експеримент має на меті визначити і оцінити роль елемента, що піддався зміні.

Редакторська правка (за А. О. Капелюшним). Практична реалізація висновків редакторського аналізу – це правка тексту. Основні її завдання – усунення огріхів, які виявлено під час редакторського аналізу тексту й не виправлено під час авторського його доопрацювання, надання творів належного політичного звучання, ідейне його збагачення, досягнення виразності та ясності кожного формулювання, перевірка фактичного матеріалу, усунення хиб структури, мови й стилю, проведення редакційно-технічного опрацювання рукопису. У теорії та практиці редагування склалися **основні правила виправлення тексту**:

– Правка є доречною тільки тоді, коли її потрібність можна довести. Редактор має за потреби пояснити, чому він прийняв те чи інше рішення. При цьому докази на кшталт «звучить», «не звучить», «подобається», «не подобається» не можна визнати переконливими.

– Правка має бути одноступеневою: виправляючи рукопис, треба намагатися усунути всі (навіть дрібні – !!!) хиби одразу.

– Всі виправлення треба вносити якнайретельніше; вони повинні легко читатися й займати на сторінці щонайменше місця.

Розрізняють такі **види правки**:

Правка-вчитування. Мета редакторської правки-вчитування – читання тексту «наскрізь». Вчитувач має зауважити його змістові, композиційні, стилістичні хиби, перевірити правильність написання географічних назв, імен та прізвищ, точність цитат, цифр, дат, зіставність одиниць вимірювання. До обов'язків вчитувача входить також перевірка відповідності заголовків текстові, текстівок фотографіям та малюнкам. Правці-вчитуванню підлягають досконалі авторські тексти, які не потребують редакторського втручання. Завдання редактора тут зводиться до перевірки фактів, уточнення положень, апробації визначень. Тільки вчитуються також офіційні документи, всі види передруків, матеріали інформаційних агентств. У них усувають орфографічні помилки, позначають абзаци, звіряють цифри.

Правка-доопрацювання – найпоширеніший вид редакторських виправлень у журналістських текстах. Мета правки-доопрацювання – вдосконалення тексту, зокрема його форми, уточнення ідеї автора, його задуму. За своїм характером зміни, які вносять при цьому в текст, різноманітні: скорочення, дописування окремих фрагментів, заміна слів і зворотів, зміна синтаксичних структур, удосконалення композиції. Правка-доопрацювання не повинна змінювати особливостей манери викладу автора, його стилю. Редактор виправляє також логічні й фактичні помилки, замінює не цілком переконливі аргументи іншими. Проте переважно доводиться

поліпшувати форму викладу через удосконалення мовностилістичних засобів. Найдоцільніше й найкраще виправити такий текст може сам автор. Після зауважень редактора він зрозуміє вимоги засобу масової інформації, збагне суть помилок і належно поліпшить власний рукопис. Проте оперативність мас-медіа не завжди дозволяє попрацювати з автором, тому правку-доопрацювання виконують здебільшого без автора. Залишаючись у межах авторського тексту, редактор надає рукопису сильнішого політичного звучання, найбільшої точності й виразності.

Правка-переробка є специфічною формою редагування. Її використовують щодо текстів авторів, які слабо володіють навиками літературної праці. Скажімо, часто листи читачів не можна віддати до друку в тому вигляді, в якому вони надійшли до редакції. Мета цього виду правки – створення нового варіанта тексту на основі матеріалу, поданого автором. Базуючись на фактах, які повідомив автор, журналіст утілює думку автора в літературну форму. Тут редагування мало чим відрізняється від самостійної творчості. Й це не суперечить настанові про додержання авторського стилю. У такому випадку, по-перше, важко говорити про наявність в автора творчого почерку, а, по-друге, турбота про читача тут відсуває турботу про автора на другий план. Проте редактор усе одно має дбати про те, щоб не нав'язувати дописувачеві чийогось способу викладу. Правка-переробка, як і всі інші форми виправлення тексту, не повинна знеосіблювати авторський текст; вона, навпаки, має бути спрямована на те, щоб зауважувати й розвивати ті індивідуальні, неповторні риси, які має автор. Правка-переробка близька до такої особливої форми творчої праці, як літературний запис.

Правка-скорочення як особливий вид опрацювання рукопису має на меті досягти максимального лаконізму без втрат для змісту. Часто метою правки-скорочення в ЗМІ є зменшення обсягу тексту, доведення його до певних розмірів, до певного хронометражу. Цей вид правки – це пряме втручання в текст, тому редактор має врахувати особливості його змістової й синтаксичної структури. Характер змін, що вносять звичайно в текст за його скорочення, дозволяє розподілити їх на дві групи: скорочення тексту частинами й скорочення, які умовно називають внутрішньотекстовими. У першому випадку вилучають частини тексту, що є певними змістовими ланками. Вони здебільшого оформлені композиційно й синтаксично. Скорочення однотипних прикладів, фактів одного змістового ряду, подробиць не викликає труднощів під час редагування. Якщо скорочення намічено правильно, вони не спотворюють зміст й не суперечать манері автора, а отже, текст після них потрібно мінімально додатково опрацювати. Насамперед ідеться про опрацювання «стиків» між

частинами тексту, які тепер опинилися поряд, щоб досягти його зв'язності. Скорочуючи текст, редактор має завжди пильно стежити за тим, щоб епізоди й факти, вилучені під час правки, не згадувалися непрямо в наступному викладі. Коли зв'язок між змістовими ланками необхідний, скорочення великими частинами неможливе. У цьому випадку вдаються до внутрішньотекстових скорочень, пов'язаних з більш глибоким утручанням у текст. Скорочення в сторінці, як правило, має виконувати відділ, що готував матеріал до друку, або сам автор.

ЛЕКЦІЯ №3

ТЕМА: МЕТОДИКА РОБОТИ РЕДАКТОРА ІЗ ТЕКСТОМ

Мета: установити взаємозв'язок роботи редактора із текстом; усвідомити значення, роль редактора у процесі створення ідеального тексту.

Методи: лекція (пояснення, розповідь), бесіда, спостереження.

Дидактичні засоби навчання: словесні (конспект лекції, підручники), візуальні (таблиці, схеми, мультимедійні презентації).

План:

1. Робота редактора над змістом, темою твору. Завдання редактора при роботі з фактологічним матеріалом.
2. Робота редактора над композиційною структурою тексту.
3. Регулювання напруги викладу в тексті.
4. Досягнення адекватної тональності в процесі літературного редагування.

Література:

1. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. / Т. А. Єщенко. – К. : Видавничий центр «Академія», 2009. – 264 с.
2. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посіб. / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2005. – 304 с.
3. Литературное редактирование / И. К. Гужова, Р. А. Молибоженко, К. М. Накорякова, Т. И. Сурикова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 160 с.
4. Сикорский Н. М. Теория и практика редактирования / Н. М. Сикорский. – М. : Высшая школа, 1980. – 368 с.
5. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця : практичний посібник / М. С. Тимошик. – 2-ге вид., стер. – К. Наша культура і наука, 2006. – 560 с.
6. Українська мова. Енциклопедія / редкол. Русанівський В. М., Тараненко О. О. та ін. – 2-ге вид., зі змінами і доп. – К. : Українська енциклопедія, 2004. – 824 с. : іл.

1. Робота редактора над змістом, темою твору. Завдання редактора при роботі з фактологічним матеріалом.

Робота редактора над змістом тексту

Під час першого читання редактор сприймає загальний зміст тексту, оцінює його цілісність, а також розглядає якість фактичного матеріалу і визначає загальне функціональне призначення тексту.

Аналізуючи **фактичний матеріал**, редактор оцінює його **актуальність**, відповідність сучасним соціальним потребам. Неабияке значення має **оригінальність** твору, яка реалізується у розробці теми, у змісті і формі твору. Корисно виявити елементи компіляції (переказ літературних джерел), співвіднести обсяг цієї інформації із новою, оригінальною, авторською. Хоча, звісно, є твори, метою яких є аналіз, систематизація попередніх досліджень.

Під час визначення **функціонального призначення** тексту редактор відповідає собі на питання: про **що** повідомляє текст (про які факти, докази, що пояснює); **хто** є потенційним читачем редагованого матеріалу: дитина, учень, студент, нефахівець, досвідчений спеціаліст та ін.; з якою **метою** текст може бути використаний (для розширення знань потенційного читача, для подальшого дослідження, для регулювання практичних дій, для задоволення естетичних або інших потреб тощо); на яку **сферу діяльності** спрямований текст (логічну, емоційну).

Ступінь розробки кожної окремої теми визначає **обсяг** тексту. Недостатній обсяг не дозволяє розкрити тему повністю, призводить до логічних «прогалин» у тексті, загальної незрозумілості. Збільшення обсягу призводить до відхилень від теми, багатослів'я. Гармонічної цілісності тексту не можна досягти без узгодження загального обсягу тексту та його функціонального призначення.

Дослідники визначають фактори оцінки ступеня розкриття теми: авторський задум; вид літератури, жанр твору; наявність вихідного (фактичного) матеріалу, його актуальність і новизна; рівень його вивчення, необхідність розгорнутої аргументації і використання прикладів (залежить від функціонального призначення), логіка розкриття теми [23].

Аналіз тематичної організації тексту

Змістова цілісність тексту виявляється у тематичній єдності мікротем (тем на рівні речення, надфразових єдностей) і макротем (загальної теми твору). Це і є тематичною організацією тексту.

Для проведення **аналізу тематичної організації** твору фахівці з редагування пропонують скористатися **методами тематичного аналізу**: методом фразового членування твору, методом пофразового визначення

тематичної системи твору, методом тематичного прогнозування (антиципації), методом рубрикації, методом тематичних зіставлень, методом моделювання тематичної структури [детальніше див. Різун В. В. Літературне редагування..., с. 207-230].

Редактор визначає *основу* (вихідну, макротему) концептуальну *тему* тексту, членує текст на частини і визначає *теми* (похідні, мікротеми) *окремих фрагментів*. Похідні теми поділяють на категоріально-поняттєві (поділ базується на застосуванні логічних правил) і побічно-асоціативні (поява цих мікротем пов'язана із емоційним складником у створенні текстів, додатковими асоціаціями). Останній різновид похідних тем ще називають *тематичними відхиленнями*, і виділяють серед них контрольовані і неконтрольовані. Контрольованими тематичними відхиленнями, наприклад, є художні описи приміщення, особи та ін. Редактору потрібно виявити неконтрольовані тематичні відхилення, і, можливо, їх позбутися.

Велике значення для роботи редактора над тематичною організацією твору є застосування методу тематичного прогнозування: у редактора як у звичайного читача після прочитання фрази формується певне очікування розгортання теми («прогноз», «гіпотеза»), яке зіставляється із наступною фразою. Це є одним із способів виявлення тематичних відхилень.

Досконало проведений аналіз тематичної організації тексту дозволяє зробити висновок про однорідність / неоднорідність тематичної структури, цілісність тексту на змістовому рівні.

Прийоми перевірки фактологічного матеріалу

Працюючи із змістом тексту, редактор обов'язково повинен перевірити достовірність **фактичного матеріалу**. Це особливо актуально для журналістських публікацій, наукових і науково-популярних текстів. Для художніх текстів проблема фактичної достовірності не настільки актуальна, оскільки в цих текстах поряд із фактами об'єктивної дійсності можуть використовуватися і суб'єктивні відомості.

Фактичний матеріал (цифри, імена, дати, відомості про події, географічні назви, цитати із першоджерел тощо) може бути використаний в тексті як інформація, аргумент в процесі логічного доказу, основа для подальших висновків, ілюстрування того чи іншого положення.

Для визначення якості фактичного матеріалу використовують такі критерії оцінки: відповідність темі, достовірність, точність, новизна, науковість (для відповідних текстів), доречність, виразність, наочність, доступність. Зазначена послідовність критеріїв оцінки не випадкова, вона визначає послідовність роботи із фактичним матеріалом, урахує їхній взаємозв'язок.

Використання в тексті фактів потребує від редактора ретельної перевірки фактичного матеріалу. Дослідники теорії редагування виділяють основні *способи* його *перевірки*:

Звіряння факту з авторитетним джерелом. Процес звіряння нескладний, проте редактор має знати, до якого джерела звернутися в тому чи іншому випадку (загальні і галузеві енциклопедії, видані в спеціалізованих академічних видавництвах; видання Держкомстату України; офіційні видання – газети «Президентський вісник», «Урядовий кур'єр», «Голос України» та ін.).

Внутрішньотекстова перевірка, яка передбачає вдумливий цілеспрямований аналіз контексту, який дозволяє дійти висновку щодо істинності або хибності відомостей. Іноді внутрішньотекстова перевірка вимагає нескладних обчислень, оскільки неточності часто виникають у підрахунках, у процентних показниках тощо.

Офіційне підтвердження. Якщо перші два способи перевірки фактичного матеріалу не дозволяють установити істинність факту, доводиться звертатися за консультацією до компетентних осіб, до спеціальних установ. Офіційне підтвердження наукового інституту, підприємства, організації, державної установи є авторитетною підставою для оприлюднення оригінального фактичного матеріалу.

2. Робота редактора над композиційною структурою тексту

Композиція як системно-структурна організація твору

У сучасній філологічній науці по-різному трактують термін «композиція» – з позицій літературознавства і мовознавства. У літературознавстві композицією називають структуру, побудову твору, співвіднесеність логічно зв'язаних й упорядковано розміщених сюжетних компонентів, у лінгвістиці – поєднання мовних одиниць у текст, відповідно до відносно стійкої мовно-композиційної схеми – жанру. Ці трактування корисні для теоретичного осмислення завдань редагування, допомагають опрацювати текст. Звичайно, розрізняють композицію художнього твору, в основі якого – сюжет, поетичний образ, і композицію нехудожнього твору, наприклад, публіцистичного, в основі такого твору – план, тобто логічна побудова.

Удосконалення композиції твору – один із перших етапів роботи над ним. Тільки після ретельного аналізу тематичної та системно-структурної організації тексту можна розпочинати «шліфування» його мови і стилю.

Виконуючи композиційну правку авторського оригіналу, редактор повинен відповісти собі на запитання: чому він переставляє речення місцями

саме так, чи врахував він, що виконати композиційну правку можна різними способами, чи обрав він найоптимальніший варіант.

У практиці редагування виділяють вимоги до композиції твору:

- вона повинна узгоджуватися із змістом твору, його частин;
- композиція має відповідати логіці побудови тексту (обраного типу мовлення);
- виділення композиційних одиниць повинно бути логічно досконалим – відповідати правилам поділу на частини.

Типові недоліки композиції журналістського матеріалу:

- поява неконтрольованих тематичних відхилень;
- порушення логічної послідовності викладу;
- неспівмірність частин;
- проблеми із композиційними зв'язками;
- невдалі композиційні рамки (невдалий заголовок, лід, зачин, кінцівка).

Проблема виділення композиційних одиниць

В основі аналізу композиційної структури твору дві операції: виявлення композиційних одиниць і аналіз композиційних зв'язків. Композиційними одиницями в повідомленні виступають такі фрагменти тексту: речення, надфразні єдності, підпідрозділи (параграфи), підрозділи, розділи (блоки), частини, томи. Читаючи текст, не поділений на частини, редактор подумки складає його план, використовуючи логічні правила поділу.

Виділення композиційних одиниць базується на правилах:

- обґрунтованості поділу (поділ проводиться на основі лише однієї підстави (ознаки), що є в основі видових відмінностей);
- пропорційності (поділ має бути адекватним за обсягом, із пропорційними частинами, і поєднання цих частин (видові поняття) розкриває обсяг цілого тексту (родового поняття));
- виключення (текст ділять на такі частини, кожна з яких виключає інші);
- ієрархії поділу (виділення композиційних одиниць різних рівнів (від найвищого до найнижчого) потрібно проводити з урахуванням ієрархії) [4, с. 165-174].

Важливо, щоб в основі однієї композиційної одиниці був один тип мовлення. Ураховуючи це, редактор зможе оцінити, де автор послідовно викладає матеріал, а де порушує композиційні закономірності без достатньої підстави.

Аналіз композиційних зв'язків і семантичних відношень у текстах різних типів (описах, розповідях, роздумах)

Композиційні зв'язки, у які вступають між собою одиниці, можна класифікувати за формою (послідовність, підпорядкованість, незалежність, перехрещення тощо) і семантичним наповненням (зв'язки часові, причиново-наслідкові, класифікаційні; події, пов'язані участю в них однієї дійової особи; характеристики, пов'язані з одним і тим самим об'єктом тощо).

Кожному типу мовлення притаманна своя послідовність, специфічний спосіб структурного зв'язку.

В основі **композиції тексту-розповіді** – хронологічний опис подій із прямою або зворотною часовою послідовністю. Композиційні одиниці співвідносять із відрізками часу. Між композиційними одиницями спостерігаються *з'єднувальні відношення*. Цей тип відношень створює умови для об'єднання композиційних одиниць (речень, абзаців та ін.) на основі рівноправності – на відміну від супровідних відношень, якими визначається існування основних, опорних речень і факультативних, котрими супроводжуються опорні. Наявність з'єднувальних відношень між одиницями мовлення веде до поглиблення, логічної різноманітності повідомлення про єдиний предмет розгляду в тексті й пов'язана з формуванням текстових єдностей аналітичного змісту, побудовою оповідних, описових фрагментів... Повідомлення, побудовані за таким принципом, вирізняються функціональною односпрямованістю речень, а також їх смисловою взаємодоповнюваністю. У текстах-розповідях представлені такі різновиди з'єднувальних відношень: відношення складання, часової супозиції, що реалізуються за допомогою паралельного або тематичного зв'язку.

В основі **описової композиції** не опис подій, а опис об'єкта згідно із встановленим порядком. Порядком може виступати: а) рух очей (зліва – направо, згори – вниз, від початку – до кінця, за ходом годинникової стрілки); б) маршрут руху (у туристичних путівниках); в) зростання чи зменшення ознаки (від простого до складного й навпаки, від найважливішого до найменш важливого, від загального до конкретного і навпаки); г) класифікаційні ознаки, прийняті в різних науках (наприклад, для опису рослини, тварини тощо).

В описах виділяють дві складові частини: загальний опис об'єкта і опис його окремих елементів. Стосовно розташування цих складових розрізняють три типи описів: а) аналітичний (опис окремих елементів об'єкта; його загальний опис); б) синтетичний (загальний опис об'єкта; опис його окремих елементів); в) аналітико-синтетичний (короткий загальний опис об'єкта; опис його окремих елементів; повний загальний опис).

Описи широко використовують у художній (пейзаж, портрет), науковій (опис об'єкта, явища, процесу), технічній (опис пристроїв, систем, програм) та в іншій літературі.

Описова композиція також формується на основі **з'єднувальних відношень**, які представлені у таких різновидах: відношення **складання** (відбувається складання, додавання різних конструкцій, смислів окремих композиційних одиниць; текст має перелічувально-складений характер); **диференційного складання** (у якихось композиційних одиницях міститься вихідне повідомлення, в інших – варіативне, за своїм функціональним навантаженням семантика цих одиниць може бути протиставлена, зіставлена або відокремлена); **супозиції** (композиційні одиниці, з'єднані у такий спосіб, повідомляють про явища дійсності, суміжні в складі більшого цілісного явища, події; супозиція може бути просторово-буттєвою й часовою); **введення** (на появу цих відношень вказує т. зв. «інверсійний» порядок речень: зміст першого (похідного) вводиться до змісту другого (базового) речення).

Мета **текстів-роздумів** – дослідження, узагальнення явищ об'єктивної дійсності, з'ясування їх причин, аргументація висновків, доведення істинності певних положень. Основою композиції цих текстів є логіка доведення тези. У доведенні розрізняють такі його складові: *тезу*, яку треба довести чи заперечити; *аргументи* доведення (факти, закони, положення тощо); *висновки*, що підтверджені попередніми аргументами.

Композиція текстів-роздумів може набувати однієї з трьох форм: 1) *індуктивну* (від конкретного до абстрактного: опис аргументів доведення; сукупність висновків; формулювання тези); 2) *дедуктивну* (від загального до конкретного: формулювання тези; опис аргументів доведення; висновки); 3) *індуктивно-дедуктивну* (короткий виклад тези доведення; опис аргументів доведення; сукупність висновків; розширений виклад тези доведення).

Такий логізований спосіб викладу реалізується насамперед завдяки **супровідним відношенням** між композиційними одиницями. У цих текстах одна з одиниць (речень, абзаців) є базовою, опорною, у ній повідомляється вихідна тема або окремий аспект наступного мовного утворення. Семантика інших ґрунтується на основі попередньої одиниці, залежить від неї, ніби супроводжує базову. Приєднані таким способом конструкції у межах тексту продовжують, розвивають думку, пояснюють або аргументують її, висловлюють ставлення мовця до неї та ін. Це один із способів утворення семантичної цілісності тексту. Формування названого поєднання композиційних одиниць дістало назву розгортання, яке «полягає в тому, що кожне з основних понять, котрі утворюють тезу, піддається розглядові й

аналізу (визначається, пояснюється, мотивується, підкріплюється фактичним матеріалом, зазнає експресивного посилення)».

Супровідні відношення між композиційними одиницями виявляються у різноманітних різновидах: відношення **розширення інформації** (доповнюється інформація про основний зміст та про компоненти опорної композиційної одиниці); **аргументації** (у підпорядкованих конструкціях підтверджується, аргументується інформація, висловлена в опорній); відношення **пояснення** (у цих текстах до базової одиниці вводиться поняття, що потребує тлумачення); **коментування** (у наступних композиційних одиницях подано не повне роз'яснення, спрямоване на ліквідацію неясності, а вибіркоче тлумачення або оцінка (інтерпретація) того, про що повідомляється в опорній одиниці з метою кращого розуміння); висловлення **авторського ставлення** до повідомлюваного (за такого семантичного різновиду супровідних відношень у залежній конструкції повідомляють про міркування, асоціації, почуття, бажання, емоційну оцінку автора відносно інформації, висловленої в опорній композиційній одиниці).

Супровідні відношення можуть бути граматично виражені за допомогою інтегративного (тобто сполучникового) різновиду зв'язку, що реалізується за допомогою спеціальних сполучників, призначених для інтеграції елементів.

3. Регулювання напруги викладу в тексті

Поняття ритму тексту, лаконічності викладу, напруги викладу в літературному редагуванні

Вивчення проблеми текстового ритму має тривалу історію в естетиці, риторичі, теорії літератури, мовознавстві. Інтерес до цього питання базується на фундаментальній ролі ритму в людському житті. Дослідження ритмізації прози спрямоване здебільшого на її функціональну природу та пов'язане із загальними проблемами цілісності тексту (М. Гіршман), зі специфікою індивідуального стилю автора (Т. Сем'ян, Н. Любарець), проблемами художнього перекладу (Н. Белінська, В. Матвіїшин, В. Станевич).

Як відомо, ритм – це регулярний повтор подібних мовних одиниць, що структурує та утворює цілісність тексту, виконує експресивно-емоційну функцію. Дослідження цього явища еволюціонує від більш вузького розуміння ритму на рівні звукової організації тексту до більш широкого: у формуванні ритму беруть участь мовні засоби різних рівнів (фонетичного, лексико-семантичного, синтаксичного). Останній підхід вважаємо актуальним для роботи редактора.

Отже, текстовий ритм виявляє себе як у плані вираження (на різних рівнях мовної системи), так і в плані змісту – у пропорційності подання нової

(актуальної) інформації. Викладу текстового матеріалу, як і процесу пізнання, властивий поступальний рух, рух у часі, зумовлений можливостями людини засвоїти те або інше нове відразу чи поступово. Рух – від відомого до невідомого (від теми до реми) – можна простежити в кожному висловленні (детальніше про це – у теорії актуального членування мовного потоку). Створюється певний ритм сприймання, певний темп і послідовність засвоєння читачем авторської думки.

Така пульсація думки створює не лише ритм подання матеріалу, а і темп (напругу) розповіді. Кожне речення в процесі мовлення немовби має два полюси – знання і незнання, відоме і невідоме. Мовець знає, що він хоче сказати. Але мовлення існує в часі, і він нову інформацію відразу висловити не може. Зосереджуючи увагу читача (слухача) то на одному, то на іншому моменті, автор (мовець) змушений поступово, речення за реченням, називати і характеризувати словом пізнане, з кожним новим реченням зменшувати напругу цікавості читача, яка виникла на початку розповіді між знанням мовця та читача (слухача). І так доки знання читача не врівноважаться із знанням автора. Цієї рівноваги досягають не одразу, а лише після ознайомлення з усім викладом.

Для письменника (автора) важливий не лише поступальний рух думки з тією чи іншою напругою подачі фактажу, не лише акцентування (зосередження) уваги саме по собі, а поступальний рух подачі матеріалу і спрямування уваги читача (слухача), підпорядковані ідеї твору, авторському задумові, завданню. Так немовби схрестились різні сторони загальновідомої літературної закономірності – вміння відібрати матеріал і методика подання його.

Визначення текстового ритму тісно пов'язано із категорією лаконічності, стислості тексту. *У текстах із лаконічно поданою інформацією* спостерігаємо гармонічний ритм (поступальний рух думки), що співвідноситься із темпом сприйняття нового матеріалу читачем, визначеною для даного тексту напругою подання фактажу. У стислому викладі кожне наступне речення містить не лише нові слова, а й новий фактичний матеріал. Також ці тексти є цілісними, увага читача зосереджена на розгортанні основної теми.

Порушення цих особливостей спонукає редактора втручатися в текст. І оскільки стислість викладу зумовлена поступальним рухом думки і вмільим спрямуванням уваги, то похибки стислого викладу бувають подвійні: порушення напруги поступального руху думки і зміщення уваги читача.

Характеристика текстів (або фрагментів) із послабленою напругою викладу

Послаблення напруги викладу пов'язане із так званими надмірностями тексту. Через недовіру до себе, через побоювання, що читач не зрозуміє, письменник залучає до розповіді надто велику кількість мовного матеріалу, розбавляючи в ньому думку та емоційну наснагу і зменшуючи тим самим дійову силу викладу, втрачаючи лаконічність.

Ключем, що дозволяє редакторові виявити «водянисті» місця тексту, служить поступальний рух думки. Навіть у найпростішому невдало сформульованому повідомленні цей хід дозволяє досить легко виявити зайве (наприклад, *перша прем'єра, передовий авангард, вільна вакансія*).

Абсолютні повтори зустрічаються у видавничій практиці порівняно рідко. Значно частіше трапляються приховані, т. зв. ситуаційні повтори, коли формально у тексті відоме означається словом вперше, а фактично це повторне називання зрозумілого з контексту або з попереднього викладу.

У сусідніх реченнях майже поряд кілька разів зустрічаються однакові слова, і ми не розцінюємо це як стилістичний огріх, як повтор, адже в сусідніх реченнях вони грають неоднакову стилістичну роль. Спочатку читач зустрічає слово у складі нового (реми). Воно подає новий матеріал. А вдруге – у наступному реченні, в складі відомого, або як відоме (тему). Тепер це слово вже відіграє роль центра, на якому зосереджено увагу, через який до розуміння читача додається нова порція життєвого матеріалу. Такий прийом членування мовного потоку дає змогу письменнику з'єднати в єдине ціле подання матеріалу, організувати рівномірний ритм сприймання тексту. І тому повторення слів на стиках фраз у різних складах не сприймається як повтор.

Приблизно таку ж роль уповільнювачів текстового ритму можуть відіграти і групи слів, цілі фрази. Не обтяжені авторським завданням, вони можуть пояснювати вже зрозуміле з попереднього або вводити до розповіді деталі, не потрібні для розгортання думки. Крім введення відомого (теми) до складу нового (у рему), наявне і зміщення уваги (зміна мотиву). Автор ніби наголошує на чомусь і, всупереч своїй волі, неправильно спрямовує увагу читача, що веде до втрати відчуття ритму, теми розповіді.

Працюючи над такими текстами, редактор буде прагнути посилити напругу викладу (пришвидшити темп подання нового матеріалу, зробити текст більш лаконічним). Це можна зробити, використавши правку-скорочення. Вилучають смислові повтори, зайві деталі, тематичні відхилення, гармонізують ритм тексту в цілому. У довідковій літературі стислості викладу досягають завдяки використанню системи умовних скорочень.

На рівні речення редактор може виокремити *словесно надлишкові фрази* – це граматично і логічно розгорнуті структури, що претендують на

граничну точність переданого змісту. Вони переважають у текстах офіційних, наукових. У художніх текстах такі конструкції допомагають створити стилістичний ефект, акцентують інформацію. Іноді подібні фрази потребують редакторського втручання:

1. В одному реченні автор може зібрати декілька тем і рем. Це порушує його логічну структуру і призводить до зміщення уваги читача. Повторювані займенники, прийменники, сполучники є надлишковими, не створюють стилістичний ефект. Такі реченнєві конструкції потребують редагування: *«Ти випромінюєш його, добре тобі і всім навколо, і тобі здається, що ти вибрався, що бачиш більше, проте, тісний зашморг на шиї нагадує про себе в якийсь момент і ти чемно залазиш в свій кокон»* (Оля Биндас «Кокон»).

2. Введення розширених за змістом вставних конструкцій відволікає увагу читача. Конструкції мають окремий додатковий смисл, який перебуває за межами змісту основного речення. Такі вставні конструкції, виражені окремим реченням, за своїм граматичним ладом не відповідають вимогам структурного оформлення речення. Вони виступають своєрідним компонентом, у якому сконденсована надмірна інформація: *«Бо ви, звичайно, уявили собі чотириста дванадцятий – витвір хворобливого таланту радянських інженерів, загнаних у тісні бокси науково-дослідних інститутів – а потрібно брати за відправну точку чотириста другу модель, яка трошки змахує на Победу, але габарити звичайно – не той, не катять»* (Natalka D «Картоша (на конкурс «Картопляна феєрія»»)).

3. У складних реченнях кожна підрядна частина може додавати нову інформацію. Якщо тема цієї інформації не збігається з темою головного речення, порушується логічна послідовність, фраза стає інформативно навантаженою, наприклад: *«Я ж і так виконую цю роботу, як колись ми сиділи разом і дивилися, дивилися-милувалися, кожного разу, коли падає якась зоря, я загадую бажання, і місяць несе його, як немовля, на нічне небо, цілує, вдихаючи життя, і запалює нову зірку, що сяє доти, доки бажання моє не здійсниться»* (В'ячеслав Імамов «Зірки»).

Характеристика текстів (або фрагментів) із посиленою напругою викладу

У редакторській практиці трапляються максимально лаконічні тексти. У таких кожне слово в реченні подає нову фактичну інформацію і підпорядковано одній меті: охарактеризувати предмет думки. Але ж це нове майже непомітно, невідчутно зміщує напрям руху авторської думки. Прагнучи сконденсувати виклад, автор може ускладнити сприймання думки, теми розповіді в цілому.

На рівні речення редактор виділяє *згорнуті структури*, застосування яких призводить до двозначності, невизначеності, нечіткості у вираженні думки, до логічних зсувів. При необхідності згорнуті структури більше використовують в текстах алегоричних, афористичних [13, с. 54]. Художньому тексту найбільш притаманні подібні скорочення. Саме це визначає для нього структурну напруженість, граничну насиченість змістом, і одночасно така напруженість не заважає сприйняттю, бо фонові знання, які передбачено мати читачеві, досить елементарні. Експліцитні та імпліцитні форми вираження думки (змісту) приводять до появи таких якостей тексту, як напруженість і ненапруженість. Спираючись на можливості мови, можна визначити деякі способи створення структурно напруженого тексту, тобто більш щільного подання інформації в тексті, із використанням компактних структур, з нульовим поданням деяких смислових ланок:

1. Непослідовні зміни тема-рематичних послідовностей підвищують структурну напруженість тексту. Стягнення відбувається завдяки включенню нової інформації в тему, а в результаті – інформаційний ланцюжок переривається: *«Відкриваю очі і відразу мружусь від світла. Гріє сонце»* (Олександра Кусь «Дважди два?»).

2. Тій же меті служить стягнення декількох повідомлень в одне речення, тобто використання інформативно компактних речень (як правило, граматично простих замість складних). У таких реченнях компактність викладу досягається нульовим представленням суб'єкта дії, стану, а також нульовим представленням самої дії (відсутність дієслів відчуттєвого сприймання): *«Я зійшла на перон, заметіль ще продовжувалась»* (Ганна Осадко «Щоденник»); *«Високоєфективний пиросос FC9176 створить ідеальну чистоту. Ущільнювач HEPA забезпечить 99,95 % фільтрації. Фільтр HEPA13 не дозволить пилу потрапити назовні»* (Реклама пирососу фірми «Philips»).

3. Використання конструкцій односкладних номінативних речень сприяє реалізації мовленнєвої експресії на синтаксичному рівні. Ланцюжки номінативних речень виконують експозиційну роль, роль узагальнення, висновку, композиційної рамки. Це є знаковим для створення рекламних повідомлень: *«Швидкість. Сила. Недосяжність»* (Реклама кросівок фірми «Adidas»). Аналогічні приклади зустрічаємо і в художніх текстах: *«Послухай! Диво! Ніч. Зима»* (Анатолій Мельник «Ніч. Зима»).

4. Згорнутою структурою вважають речення із вторинними предикатами. В їх семантиці домінує семантика відношень, супроводжувана первинною для предикатів семантикою дії, процесу, якості і под., наприклад: *«Іван застав Лізу в сльозах»* (Анастасія Грім «Тримати долоню

відкритою»); «Про прийняте рішення заявнику негайно надсилається повідомлення» (Кримінально-процесуальний кодекс України. Ст. 52).

4. Досягнення адекватної тональності в процесі літературного редагування

Поняття про тональність викладу. Авторська та композиційна тональності твору

Нелегко редактору опрацьовувати тон розповіді, коли доводиться оцінити не лише використання того чи іншого слова, не тільки факти і засоби подання їх у матеріалі, а й відчутти так званий емоційний ореол тексту, емоційне наснаження викладу або, як ще кажуть, виділити підтекст розповіді, що часто організовується позамовними засобами. Тлумачення емоційного підтексту буває дуже довільним, таким, що сягає далеко від авторського задуму. До труднощів трактування підтексту додаються і нечіткість стилістичних понять і неусталеність критеріїв, якими доводиться керуватися в редакційній роботі.

У науковій літературі немає чіткого розмежування тону викладу і стилю мовлення. Часто їх ототожнюють. Йдеться про стилістичне забарвлення розповіді – ідейно-оціночний та емоційний підтекст кожного твору, для означення якого варто користуватися термінами «тон», «тональність». Краще не тільки тому, що так ми уникнемо термінологічного різнобою, а ще й тому, що терміном «тон» фактично називають явище іншого порядку, яке, коли розглядати його як елемент системи, входить складовою частиною до поняття стиль (експресивний).

Поняття *експресивний стиль* у сучасному розумінні тлумачать так: «це використання таких засобів мови, які або викликають у співрозмовників почуття піднесеності, урочистості, співвідносне з високим стилем, або становлять нейтральну інформацію, звичне спілкування (пор. середній стиль, нейтральний стиль) чи орієнтовані на досягнення ефекту іронії, зневаги (пор. низький стиль)» [47, с. 652].

Тон викладу – це конкретна реалізація експресивного стилю у мовленні, це *емоційний настрій тексту*.

Як засвідчують тексти високохудожніх творів, висловлювання письменників та деяких дослідників художнього викладу, слід розрізняти *авторську* або *наскрізну тональність* і *тональність композиційну*, або *тональність викладу окремого уривка, сцени, діалогу*.

Авторська, або наскрізна, тональність – це загальний *настрій тексту*, зумовлений загальним завданням автора у тому чи іншому творі, і ставленням письменника до зображуваних ним фактів, подій та людей. *Наскрізна тональність* – це та настроєва площина викладу матеріалу, що

найвиразніше знаходить свій вияв у стилістичних прийомах інтонування і пронизує весь твір певним звучанням, цементує його єдністю звучання.

Композиційна тональність – це емоційний настрій окремого уривку, зумовлений окремим завданням уривка та тими ситуаційними моментами, які диктують той чи інший прийом викладу та побудову уривка, сцени, епізоду.

Оскільки завдання окремого уривка, сцени, епізоду завжди підпорядковане ідеї твору, то зрозуміло, що композиційна тональність завжди мусить бути підпорядкована авторській. Треба, «щоб у кожній фразі, по можливості навіть узятій окремо від інших, відчувався відблиск головного мотиву, центральний, так би мовити, настрій», – пише В. Короленко. Саме в умінні підпорядкувати тональності одна одній значною мірою проявляється майстерність письменника. А майстерність редагування тональності викладу полягає в умінні виявити відсутність такого підпорядкування, в умінні знайти варіант, як усунути цю ваду розповіді.

Для того щоб допомогти авторів конкретними обґрунтованими порадами, редакторів дуже важливо вміти визначити авторську тональність та тональні зриви викладу, важливо вміти розібратися в організації тональностей.

Засоби організації тональностей

У мовному арсеналі є такі засоби організації емоційного підтексту: 1) за допомогою слова (лексичні); 2) за допомогою суфіксів та граматичних форм (морфологічні); 3) за допомогою інтонації (синтаксичні); 4) за допомогою синтаксично-композиційних засобів, наприклад:

1. За допомогою лексичних засобів:

– *Соколе мій, козаче! – каже Катря, пригортаючись до його, – коли ж ти вернешся? Чи хутко?*

– *Хутко, моя рибчино, хутко! Зацвіте перша вишня у твоєму садочку, закує сива зозуля – я припливу до тебе, припливу не наймитом, вільним козаком, Катре!*

2. За допомогою словотворчих та формотворчих засобів:

Миколка, Прокопів хлопчик, такий школярик, гарнесенький був, сумирненький, соромливенький, млявенький, як дівчинки. Та ще ж такий чорнобривенький, білолиценький, носок невеличкий, щічки круглесенькі, ще й чубок кучерями. Воно й училось нівроку йому. Страх яке до книжки було: чита, одно чита, особливо як на урок загадають щось таке, – чи про луку, чи про ліс... Ну й любило це! (приклад Р. Г. Іванченка)

3. За допомогою синтаксичних засобів:

Ліді почулося не «втрата»... «Страта»... І плями раптом виструнчилися, затремтіли, ніби злякалися. Жажнулася. Розплющила очі. Побачила спину

медсестри і відчайдушно зажмурилася знову. Ні, ні!

Вона чула, як за медсестрою зачинилися двері. Повіки важкі... Плями вже чорні... Почуттів не лишилося. Простягнула руку, обмацала плаский живіт. Страта. Усе. Кінець! Нічого не вийшло. Ніколи в неї нічого не виходить без маминої підтримки... І Стасової. Страта? А вона ж де була? Присутня ж мала бути... при страті. Пропустила... Нічого не бачила. Ніби й не було. Чому не обох?

4. Особливо вагомі деталі автори іноді виділяють композиційно – окремим абзацом, немовби подаючи їх крупним планом. Подача емоційно заряджених деталей крупним планом зумовлює гранично повну передачу авторського настрою.

Мене поволі огортає страшний смуток. Він захоплює мене ось уже восьмий місяць. Часто здається, що йому не буде кінця. Ніколи...

Я лежу і дивлюся, втупивши погляд у стелю, потім переводжу очі на відчинене вікно і нарешті картину з великим чорним пухнастим чудернацьким котом на ній, чії темно-бузкові очі так пронизливо дивляться на мене. Темнувато-жовтувата люмінесцентна лампа ледь чутно пронизує своїм світлом мене всього.

Я прожив життів зо двадцять у вчорашньому сні, а сьогодні вночі не знаю, чи проживу хоча б одне єдине.

Вчора уві сні до мене прилетіли голуби і забрали із собою. Я чекав на них цілу вічність. Вони понесли мене на край світу, де звисивши ноги у чорну безодню часу сиділа дівчина і чекала свою зірку.

Тій бо дівчині ніхто не сказав, що вона все марно чекає, бо її зірка ніколи і не народиться. Але, мабуть, всі були певні, що вона все сидітиме і сидітиме, чекатиме і чекатиме.

Тут подано тільки перелік основних, типових засобів, якими організовується тон розповіді. Ними далеко не вичерпується весь арсенал цих засобів. Кожний письменник у своїй творчості користується якоюсь частиною із загальнономовного і літературного арсеналу. І щоб кваліфіковано редагувати художній твір, треба вільно орієнтуватися в тих прийомах, до яких вдається автор, та знати ті засоби, якими він оперує [1, с. 127-128].

ЛЕКЦІЯ №4

ТЕМА: РОБОТА РЕДАКТОРА НАД ТЕКСТОМ

Мета: оволодіти знаннями у сфері редагування; засвоїти властивості, закони літературного редагування; усвідомити значення, роль редакторського процесу.

Методи: лекція (пояснення, розповідь), бесіда, спостереження.

Дидактичні засоби навчання: словесні (конспект лекції, підручники), візуальні (таблиці, схеми, мультимедійні презентації).

План:

1. Мовностилістична правка тексту.
2. Методика роботи редактора з мовними штампами.
3. Коректорські основи редагування.

Література:

6. Гузенко С. В. Літературне редагування: навчально-методичний посібник / С. Гузенко. – Миколаїв: «Ілліон», 2013. – 143с.
7. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посіб. / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2005. – 304 с.
8. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : навч. посіб. / З. В. Партико. – Львів : Афіша, 2006. – 416 с.
9. Сикорский Н. М. Теория и практика редактирования / Н. М. Сикорский. – М. : Высшая школа, 1980. – 368 с.
10. Різун В. В. Літературне редагування : підруч. / В. В. Різун ; Міжнародний фонд «Відродження». – К. : Либідь, 1996.. – 240 с. – (Трансформація гуманітарної освіти в Україні).

1. Мовностилістична правка тексту

Проблема мовностилістичного опрацювання тексту не нова в практиці редагування. Це копітка перевірка точності, доречності кожного слова, оцінка його використання з позиції читача. Це робота на рівні речення. Під час створення тексту автор іде від задуму до слова, а читач – від слова до розуміння задуму. Невдало вжите слово може спотворити загальне розуміння матеріалу.

Але ж стилістично удосконалювати текст редакторів треба дуже обережно, уникаючи так званої «смакової» правки, суб'єктивності в оцінці мови рукопису. Іноді редактор (особливо молодий) намагається пристосувати авторський текст до власного, звичного для нього способу викладення думок, що може призвести до стилістичного збіднення тексту, знищення авторської манери викладу.

Допомогти редактору помітити і виправити текст може знання **приймів видалення типових нормативно-стилістичних помилок** (детальніше див. Мільчин А. Е. Методика редагування тексту..., с. 375-468):

1. Співвіднесення між собою синтаксично залежних слів:

- співвіднесення членів речення, що вимагають узгодження;
- співвіднесення керуючого слова з кожним керованим словом або кожного з кількох керуючих з одним керованим;
- схематизація синтаксичних зв'язків.

2. Встановлення варіантів синтаксичних залежностей:

- співвіднесення слів *який, котрий*, що у підрядному реченні, з усіма співвіднесеними словами у головному;
- варіація залежностей між складними однорідними членами речення і загальним словом;
- співвіднесення прийменника з наступними словами і словосполученнями, якими він керує;
- варіація словосполучень, що змінюють зміст тексту.

3. Заміна займенника словами, які він може заміщати.

4. Виділення і пов'язування однакових, однокореневих і протилежних за змістом слів.

5. Виділення логічно акцентуючих слів.

6. Виявлення зайвих слів:

- визначення змістового і стилістичного навантаження, виділення типових словесних надлишків (характеристика основних груп зайвих слів);
- співвіднесення за змістом тексту, що читається, з прочитаним текстом.

7. Виділення ознак, притаманних канцелярському стилю:

- виділення розщеплених присудків і протиставлення їм форм з повнозначним дієсловом-присудком;
- виділення віддієслівних іменників для зіставлення з рівнозначними дієслівними формами;
- виділення дієслова *є* для зіставлення з більш конкретними і точними дієсловами або з бездієслівними конструкціями;
- виділення слів *питання, проблема, момент, задача*;
- виділення канцелярських штампів.

Виконавши мовностилістичну правку, редактору потрібно, по-перше, зіставити кожну виправлену фразу з авторською, перевірити, чи не втратила вона після правки якихось відтінків змісту, чи не з'явився у ній інший (не авторський) зміст. По-друге, обов'язково перечитати кожну виправлену фразу в контексті, зіставляючи виправлений фрагмент із попередньою або наступною частинами тексту [4, с. 492].

2. Методика роботи редактора з мовними штампами

Мовні зврати, що багато разів механічно повторюються без творчого доопрацювання, внаслідок чого послаблюється їх лексичне значення та стирається експресивність, прийнято називати мовними штампами. Вважають, що це готові форми, які використовують без огляду на те, наскільки точно і повно вони передають думку. Це готовий взірць,

який сліпо копіюють. По-перше, це часто повторювані вирази; по-друге, внаслідок цієї частоті повторюваності вони внутрішньо спустошені, беззмістовні.

В основі таких висловів часто лежить якийсь образ, але цей образ унаслідок частого вживання втратив свою оригінальність, тому їх іноді плутають із фразеологізмами. Але на відміну від фразеологізму чи крилатого виразу штамп не може конденсувати думку. Більше того, він виступає засобом прикриття браку думки та почуття.

Ознаки штампів: а) універсальні слова – загальні слова, які є заміниками конкретних (*дещо зроблено*); б) слова-супутники, «парні» слова (*активна, дійова допомога, гідний внесок, висока оцінка, гостра критика, вперта боротьба*); в) слова й вислови зі стертою образністю (*біле золото*).

За частого вживання на штамп може перетворитися будь-яка структурна чи змістова одиниця мовлення.

Штамп є однією з ознак збідненої лексики журналістського твору. У лексично збідненому мовленні часто зауважуємо також слова-паразити: *значить, ну, ось, так би мовити, в принципі* та ін. До хиб тексту належить також часте повторювання в ньому тих самих слів: *справа, факт, дещо, даний*. Звісно, це не стосується тих випадків, коли повторення слів є особливим стилістичним прийомом: анафорою, епіфорою, анепіфорою тощо.

Окремими **стилістичними прийомами**, які базуються на повторенні слів, є **тавтологія, плеоназм**. Проте такі повторення без певної стилістичної настанови належать до виразних вад мовлення. Тавтологія – повторення певної думки дуже близькими за звучанням словами: *сьогоднішній день, об'єдналися в єдину команду*. Тавтологія – вид плеоназму. Плеоназм (багатослів'я) – вислів, у якому є близькозначні, хоч різні за звучанням слова: *вересень-місяць, справжні факти, дезорганізатор порядку, дуже величезний, молодий юнак, уперше познайомився, відступити назад, година часу*.

Слова й вислови з офіційно-ділового мовлення, вжиті за його межами, називають канцеляризмами. Використання канцеляризмів в інших стилях є небажаним, якщо воно не виправдане певною стилістичною чи естетичною настановою (не є, скажімо, засобом мовної характеристики персонажа, засобом створення комічного ефекту).

Ознаки канцеляризмів: а) розщеплений присудок (*виконати роботу*); б) скорочене означення (*міндобрива, держзамовлення*); в) нагромадження віддієслівних іменників (*виконання завдання з метою підвищення рівня задоволення потреб населення в наданні послуг з пошиття зручного взуття*); г) «нові прийменники» – прийменники, які походять від повнозначних слів, що втрачають своє лексичне значення (*у питанні використання сировини, в*

силу складних обставин); д) слова й звороти канцелярського стилю (*мати місце, резолюція, акт набирає чинності*).

Способи уникнення канцеляризмів: а) заміна розщепленого присудка простим дієслівним присудком (*виконати роботу – зробити*); б) написання скороченого означення повністю (*міндобрива – мінеральні добрива, держзамовлення – державне замовлення*); в) заміна віддієслівних іменників дієсловами, дієприслівниками (*виконуємо завдання для того, щоб повніше задовольнити потреби населення в зручному взутті – ... для того, щоб населення мало зручне взуття, ходило в зручному взутті тощо*); г) заміна «нових прийменників» простими, непохідними прийменниками (*у питанні використання сировини – у використанні сировини, в силу складних обставин – через складні обставини*) [2, с. 126-128].

3. Коректорська робота у процесі редагування.

3.1. Макетування видання Ескіз макета. Щоб одержати гарний макет, необхідно розпочати із ескізу, що приблизно відбиває остаточний вид документа. Насамперед, уявіть собі, який буде документ у готовому вигляді, і зробіть кілька ескізів на папері. Припустимо, ви хочете створити 8-сторінковий інформаційний бюлетень зі стандартними смугами, розміром 210.297 мм (формат А4). Для ескізу візьміть 2 аркуші чистого паперу розміром 210×297 мм, покладіть їх один на інший і зігніть по ширині аркуша – так ви одержите зменшений приклад вашого 8-сторінкового бюлетеня.

Потім візьміть олівець і «накидайте» шапку, оформлення обкладинки, малюнки й/або тексти, верхні й нижні колонтитули. Прикиньте, якої ширини варто задати верхні, бічні й нижні поля, і відзначте це на смугах. Позначте на кожній смузі малюнки й текст. Зміни можна вносити на будь-який, навіть найостаннішій, стадії підготовки документа. Якщо ви вже добре знайомі з якою-небудь програмою DTP, то можете обійтися й без олівця, зробивши ескіз прямо на екрані монітора.

Вибір формату. Для малотиражних видань та документів офісного виконання використовуються формати паперу, які випускаються промисловістю і вкладаються в так звану А-серію, встановлену стандартом Міжнародної Організації Стандартизації (ISO).

Орієнтація сторінки. Рядки на сторінці можуть бути розташовані по-різному. Розміщення рядків уздовж короткої сторони аркуша називається поздовжньою (книжковою або портретною) орієнтацією сторінки, у іншому випадку поперечною (альбомною або ландшафтною).

Поля. При виборі співвідношення розмірів полів і тексту на сторінці варто намагатися досягти гармонії. Поряд із цією загальною рекомендацією існують і більше конкретні правила. Ширина полів, що відокремлюють

текст на сторінці від країв аркуша, залежить від характеру тексту, що верстається, і може бути різною з різних сторін аркуша. Якщо мова йде про єдину сторінку, що містить текст, то ліве і праве поля листа повинні бути досить вузькими й мати однакову ширину. Верхнє поле повинне бути ширше лівого і правого, а нижнє – ширше верхнього. Рекомендується така ширина (у відносних одиницях): 3 для лівого й правого поля, 5 для верхнього, 8 для нижнього.

Поля на книжкових сторінках. Правила для вибору розміру полів книжкових сторінок трохи відрізняються від наведених вище правил для окремих сторінок тексту. Тут треба в першу чергу подбати про те, щоб при розвороті книги текст на суміжних сторінках виглядав би симетрично. Аналогічні проблеми виникають при верстці будь-яких багатосторінкових документів, якщо друк виконується на обох сторонах аркуша. Поряд з вимогами естетичного характеру до оформлення таких документів висувуються і суто технічні вимоги. Зокрема, необхідно пам'ятати, що частина внутрішнього поля «поглинається» при підшиванні. Якщо не врахувати цієї технологічної особливості, то в кращому випадку текст виявиться «стягнутим» до корінця книги, а в гіршому – може частково потрапити в підшивку, що ускладнить читання або зробить його взагалі неможливим. Для встановлення розмірів полів сторінки можна скористатися наведеним нижче алгоритмом. Спочатку потрібно визначити ширину частини сторінки, виділеної під текст (ширину набору), включивши сюди при багатоколонковому наборі ширину міжколонкових інтервалів. Різницю між шириною сторінки (без врахування ширини підшивки) і шириною набору варто поділити на три рівні частини. Одна із цих частин виділяється на внутрішнє (або палітурне) поле, розташоване з тієї сторони аркуша, що буде підшиватися. Дві, що залишилися, – на зовнішнє поле, розташоване із протилежної обрізної сторони аркуша. Далі варто провести діагональ із лівого нижнього в правий верхній кут сторінки. Провівши горизонтальні лінії через точки перетинання цих діагоналей із границями лівих і правих полів можна одержати границі верхніх і нижніх полів. Іншим розповсюдженим способом визначення полів є розподіл сторінки на дев'ять рівних частин.

Основні правила набору тексту видання

3.2. Загальні правила набору

- Нормальний розмір проміжку між словами під час набору дорівнює одному символу.
- У наборі не повинно бути коридорів, тобто сполучення пробілів між словами по вертикалі (або похилій лінії) у трьох і більше суміжних рядках.

- Абзацні відступи повинні бути однаковими у всьому тексті.
- Останній рядок абзацу повинен бути довшим абзацного відступу не менше, ніж в 1,5 раза.
- Якщо набір виконується без абзацного відступу, то останній рядок повинен бути неповним.
- Нижня границя тексту на попередній сторінці повинна розташовуватись нижче, ніж початок тексту на наступній або не менша 5 рядків.
- Остання сторінка глави (якщо глави починаються з нової сторінки) повинна бути заповненою хоча б наполовину.

Правила переносів

- Не допускаються переноси, які спотворюють зміст слова.
- Не можна переносити аббревіатури, які пишуться великими літерами типу ВНТУ, УНР, МФО.
- Не можна розривати переносом такі скорочення, як і т.д., і т.п. і подібні.
- Не можна розривати переносом цифри, які становлять одне число. При необхідності можна розривати числа, з'єднані знаком тире, але тире залишається в попередньому рядку: 1985 -1990, X -XI ст.
- Не бажано відокремлювати ініціали від прізвищ.
- Не бажано відокремлювати скорочені слова від імен і прізвищ: проф. Петренко, п. Іванов.
- Не можна відокремлювати цифру з дужкою або крапкою від наступного слова.
- Не бажано відокремлювати цифри від наступних скорочених слів і назв одиниць виміру.
- Не можна відокремлювати для переносу знакові позначення від наступних або попередніх цифр: 50 %, \$ 10, № 25.

74

- Не бажано, щоб знаки переносу були більше, ніж у двох суміжних рядках.
- Не можна, щоб між знаком переносу й частиною слова був проміжок.
- Не можна, щоб знаком переносу починався рядок.
- Не можна переносити розділові знаки.

Знаки й цифри

- Не можна, щоб між розділовими знаками, крім тире, і словом був проміжок.
- Три крапки перед словом не можна відокремлювати проміжком.
- Тире між цифрами не можна відокремлювати пробілами: 20–30.
- Тире між словами відділяється проміжком. У комбінаціях типу , - чи -

проміжок відсутній.

- У прямій мові тире праворуч відділяється проміжком.
- Дефіс не повинен відділятися проміжком.
- Лапки не можна відокремлювати проміжками від слів.
- Лапки набираються тим же шрифтом, що й текст.
- Між знаком номера, параграфа й цифрами обов'язково повинен бути проміжок: № 10, § 2.
- Знаки градусів, відсотків, хвилин, секунд не можна відокремлювати проміжком від цифри: 6%. Скорочення, що йдуть за знаком градуса, відділяються проміжком: 20° С. Два знаки номера або параграфа пишуться разом: №№, §§.
- Між цифрами, які позначають різні одиниці – сотні й тисячі, тисячі й мільйони робиться проміжок: 4 655 210.
- Знаки + і - не відбиваються від цифри: +10.
- Дроби записуються без проміжку: 4/7.
- Для позначення десятих і тисячних частин дробів використовується крапка: 6.35.
- Слово після порядкового номера відділяється проміжком.

Заголовки

- У багатострічкових заголовках кожний рядок повинен мати певний сенс.
- Не рекомендується закінчувати заголовок службовими частинами мови.

75

- Переноси в заголовках не допускаються, за винятком багатострічкових заголовків.

Таблиці

- Таблиці набирають шрифтом таких кеглів: текст 12 – таблицю 8, 10; текст 10 – таблицю 6, 8; текст 8 – таблицю 6, 8.
- Рядки в заголовках граф повинні бути розташовані горизонтально.

**КОМПЛЕКС КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (ККР) ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ
ЗАЛИШКОВИХ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ, ЗАВДАНЬ ДЛЯ
ЗМІСТОВНО-МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ**

Модульна контрольна робота №1

Рівень I

1. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Більшість чіпсів, наприклад, з сиром чи з беконом, вміщують не натуральні добавки...»
 - {~ лексична
 - ~ орфографічна
 - ~ морфологічна
 - = синтаксична}
2. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «В листопаді-місяці поточного року проведена перевірка протипожежного стану об'єктів»
 - {= лексична
 - ~ орфографічна
 - ~ морфологічна
 - ~ синтаксична}
3. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «До уваги черкащан! Змінилися маршрути руху автобусів ...»
 - {= лексична
 - ~ орфографічна
 - ~ морфологічна
 - ~ синтаксична}
4. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Двотисячний рік буде переломним у житті українців»
 - {~ лексична
 - ~ орфографічна
 - = морфологічна
 - ~ синтаксична}
5. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Генерала залишили з нічим»
 - {~ лексична
 - ~ орфографічна
 - = морфологічна
 - ~ синтаксична}
6. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Фірма KRUG має своїх регіональних поставщиків»
 - {= лексична

- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична}

7. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...спіймали на “гарячому” двох офіцерів міліції, які нібито отримали хабаря»

- {~ лексична
- = орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична}

8. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Усі, хто з’явилися на збори підприємства “Поліграфія України”, висловили недовіру»

- {~ лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- = синтаксична}

9. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Автор захотів залишитись невідомим, так як у книзі говорилось про те, що коханець імператриці служить сатані»

- {~ лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- = синтаксична}

10. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Одначе такі тривалочасні митарства у військових гарнізонах йому вже надокучили»

- {= лексична
- ~ орфографічна
- ~ морфологічна
- ~ синтаксична}

Рівень II

1. Назвіть дві текстові категорії, важливі для роботи редактора. Аргументуйте свою думку.

2. Поясніть сутність поняття «тональність тексту». Які ви знаєте мовні маркери емоційної тональності тексту?

3. Поясніть сутність поняття «напруга викладу». Як здійснюється робота редактора над регулюванням напруги викладу?

4. Які тексти не підлягають редагуванню?

5. Розкрийте суть “мовчазного компромісу” між автором і редактором з приводу втручання в текст.

Контрольна робота № 2 (Змістовий модуль 2)

Контрольні завдання для I рівня

1. Порівняйте погляди на літературне редагування Мільчина А. Е. і Партико З. В. Знайдіть спільне і відмінне.
2. Порівняйте погляди на літературне редагування Мільчина А. Е. і Капелюшного А. О. Знайдіть спільне і відмінне.
3. Порівняйте погляди на літературне редагування Партико З. В. і Іванченка Р. Г. Знайдіть спільне і відмінне.
4. Порівняйте погляди на літературне редагування А. Е. Мільчина та Р. Г. Іванченка. Знайдіть спільне і відмінне.
5. Порівняйте погляди на літературне редагування К. М. Накорякової та Р. Г. Іванченка. Знайдіть спільне і відмінне.
6. Назвіть дві текстові категорії, важливі для роботи редактора. Аргументуйте свою думку.
7. Опишіть недоліки тексту, що можуть виникнути на етапі розумової обробки відкриття.
8. Охарактеризуйте різницю між фаховим та звичайним читанням.
9. Коротко охарактеризуйте методики аналізу тексту, що застосовує літературний редактор.
10. Опишіть недоліки тексту, що можуть виникнути на етапі словесного опису.
11. Розкрийте суть “мовчазного компромісу” між автором і редактором з приводу втручання в текст.
12. Охарактеризуйте вимоги до тексту, що висуває редактор.
13. Які тексти не підлягають редагуванню?
14. Назвіть три етапи створення тексту. Які недоліки в тексті можуть з’явитися на цих етапах?
15. Охарактеризуйте особливості внутрішнього мовлення. Які недоліки в тексті можуть з’явитися під час переходу від внутрішнього мовлення до створення тексту?
16. Чи відрізняються підходи до редагування текстів для обов’язкового чи довільного читання?
17. Назвіть і охарактеризуйте види редакторського читання.
18. Назвіть традиційні філологічні методики аналізу тексту, що використовують у практиці редагування.
19. Поясніть сутність поняття «напруга викладу». Як здійснюється робота редактора над регулюванням напруги викладу?
20. Поясніть сутність поняття «тональність тексту». Які ви знаєте мовні маркери емоційної тональності тексту?

Контрольні завдання для II рівня

1. *Опишіть недоліки цієї публікації. Сформулюйте побажання авторові з позиції редактора.*

№133 (3021), 30 листопада 2010 р.

НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

Мій рідний край, моя земля очима молоді

У п'ятницю, 26 листопада, ввечері біля Обласного будинку дитячої та художньої творчості зібралося дуже багато школярів з різних регіонів України. Що їх привело до Миколаєва? Урочисте відкриття Першої Всеукраїнської (V Міжрегіональної) краєзнавчої конференції учнівської молоді «Мій рідний край, моя земля очима молоді».

У цьому році конференція відзначає свій перший ювілей – 5 років від дня заснування. А передувала цій події довга і наполеглива праця дітей та велике бажання Обласного центру туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді організувати для школярів з різних областей України наукові змагання.

Починалося все з малого: у 2006 році з'явилася ця конференція, на яку було подано 63 роботи з 20 районів та міст Миколаївщини та п'яти областей. Уже через рік на цьому заході представили 97 робіт юних дослідників з 23 районів та семи областей нашої країни. 2008 рік зібрав на конференції 128 наукових робіт від учнів з усіх районів Миколаївської області та семи інших областей. У наступному 2009 році подана 141 заявка на участь з 21 району нашої області та восьми областей України. 2010 рік став найрезультативнішим для юних любителів свого краю: 193 роботи з усіх районів Миколаївщини та 13 областей нашої Батьківщини. Така популярність конференції зробила її всеукраїнською. У залі були присутні 17 делегацій з 13 регіонів України: Миколаївська, Вінницька, Херсонська, Хмельницька, Запорізька, Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Харківська, Сумська, Полтавська, Чернігівська області та Автономна Республіка Крим.

Привітати юних науковців прийшли такі поважні гості: виконувач обов'язків директора Київського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді Наталія Савченко, заступник начальника управління освіти і науки обласної державної адміністрації в Миколаївській області Світлана Литвин, завідувач організаційно-педагогічного відділу Київського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді Надія Колодько, представник управління з питань туризму і курортів Миколаївської облдержадміністрації Анастасія Дентальна та інші.

Організатори конференції влаштували дітям справжнє свято з вітаннями, художніми номерами від миколаївських колективів. Потім усіх охочих запросили на святкову вечерю.

2. *Опишіть недоліки емоційної тональності газетної публікації. Сформулюйте побажання авторові з позиції редактора.*

До Мар'яного гаю на Обласні туристсько-краєзнавчі змагання з'їхалися команди з усієї Миколаївської області. Команд туристів було 14, краєзнавців - 17. Наші діти, звичайно, трошки хвилювалися, але вже з першого дня настроювалися на кращі результати.

Кому було складніше? Краєзнавцям чи туристам? Напевно, усім. Тому, що конкуренція була дуже сильна. Краєзнавці БДЮТ більше всього хвилювалися на експедиційно-краєзнавчому маршруті, який тривав два дні. Уявіть собі, що дітям потрібно було не лише вміти орієнтуватися на місцевості, виконувати складні завдання з археології, історії, географії, екології, етнографії, а ще й показати практичні знання у туристичній техніці. На географічній станції треба було назвати мінерали, на археологічній - дати науковий опис старовинного предмета, на етнографічній - назвати предмети і відповісти, з якого вони виготовлені матеріалу, на екологічній - визначити фактори оточуючого середовища, які впливають на стан певної ділянки лісу. Крім цього, на кожній станції діти відповідали на... тестові завдання.

Наші краєзнавці писали репортажі про зліт, брали участь в інтелектуальній віктори-

П'ять днів у лісі

ні, захищали (і дуже вдало!) свої творчі роботи. Наталя Шукіна посіла I місце (робота з археології), Катерина Балеєва - III місце (робота з етнографії), Ірина Зимаріна - IV місце (робота з історії).

А конкурсну програму БДЮТ, яка складалася з народної гри та старовинного обряду, напевно, запам'ятали усі учасники змагань. Народна гра "Рибалки та рибки", яку привезла з етнографічної експедиції Катерина Балеєва, та обряд закликання дощу також сподобалися і журі.

У той час, коли краєзнавці захищали свої роботи та виконували завдання експедиційно - краєзнавчого маршруту, наші дві команди туристів (молодша і старша групи) змагалися в особистості та командній техніці і вирушали у крос - походи. Вони теж брали участь у конкурсних програмах, а за домашнє завдання здобули I місце.

Увечері всі три команди збиралися біля вогнища, співали разом зі своїми молодими

керівниками туристські пісні, малювали газету, складали вірші...

Ці п'ять днів у лісі запам'ятаються їм назавжди.

PS. На Обласних туристсько-краєзнавчих

змаганнях команди БДЮТ посіли (краєзнавці) I VIII місце (туристи).

I.A. ВАСИ
керівник Школи журн

3. Знайдіть недоліки в емоційній тональності уривку. Чим вони спричинені? Спробуйте їх виправити.

«Ясени, ясени... Бачу вас за селом край дороги...» А й справді. Стоять на краю села. Ніби вийшли зустрічати когось із далекої мандрівки. Когось мудрого і сильного.

На зріст високі — до п'ятдесяти метрів, розлогі, листки великі, довгасто-еліптичної форми, кора на стовбурах темнувато-зелена, гладенька, самі стовбури правильної конічної форми. Так і хочеться притулитись до котрогось із них, обняти, погладити. Манить до себе ясен своєю неприхованою дужістю, теплотою й, сказати б, аристократичною красою. За це й люблять його на Україні. (Л. Павленко.)

4. Скоротіть фрагмент тексту, посиливши напругу викладу.

За крайніми хатами виднівся пагорб із залишками старого замку. Про цю споруду, що датується десятим сторіччям, мені доводилося читати у багатьох книжках. Свого часу замок був невідступною фортецею гордого і непереможного племені древлян. Тут ляскали зброєю орди багатьох завойовників, але так і не змогли підкорити волелюбних лісовиків (В. Скуратівський).

5. Скоротіть фрагмент тексту, посиливши напругу викладу.

У лісі гуляє віхола. Сердитий холодний вітер грається з снігом, жбурляє, крутить і несе його кудись у ніч, в непроглядну темряву. Важко стогне ліс, шумлять віковічні сосни, з тріском ламається сухе гілля, б'ється об примерзлі стовбури дерев (Ю. Збанацький).

Контрольна робота № 3 (Змістовий модуль 3)

Контрольні завдання для I рівня

1. Опишіть вимоги до композиційної структури повідомлення.
2. Охарактеризуйте особливості редагування тексту-опису.
3. Охарактеризуйте особливості редагування тексту-роздуму.
4. Охарактеризуйте особливості редагування тексту-розповіді.
5. Опишіть сутність логічного аналізу тексту.
6. Назвіть вимоги логіки щодо побудови тексту.
7. Коротко опишіть закони логіки.
8. Мовні штампи та природа їх появи.

Контрольні завдання для II рівня

1. Виявити логічні та мовностилістичні помилки. Виправити речення.

1. Ввечері окрім музики відбувався ще й конкурс краси "Королева України - 26 карат".
2. ...протягом минулого і в поточному році проведена робота по поліпшенню організації харчування в освітянських закладах.
3. В такому випадку можна вдаритися головою об дно чи інший предмет і це може спричинити пошкодження шийних хребців, втрату свідомості і загибелі.
4. Ці симптоми характерні іншому виду захворювання.
5. Приміщення онкоцентру планують обладнати новітніми устаткуваннями.

2. Виявити логічні та мовностилістичні помилки. Виправити речення.

1. І через оті розмови та сповіді я починав дорослішати за рахунок чужого досвіду (АГ. - 2004. - 7 квітня).
2. Принаймні ми б знали, що МЗС вийшов з такою ініціативою в уряд (Т. - 1998. - №2);
3. А водночас друкують багатотомну біографію І.Франка Романа Горака та Ярослава Гнатіва (Л Г. - 2005. - 25 серпня).
4. Основний крок був зроблений саме підписуючи угоду після 21 числа (СП.-2004.-16 грудня).
5. А потім, чого гріха таїти, більшість мешканців України до шароварщини на сцені (а цим перенасичені всі урядові й неурядові примітивні концерти) ставляться доволі скептично (АГ. - 2004. - 24 березня).

3. Виявити канцеляризми й штампи. Виправити речення.

1. Після шести з половиною годин пікетування Львівська обласна облдержадміністрація пішла на компроміс (ВЗ. - 2004. - 2 березня).

2. Не можна прораховувати всю виборчу стратегію з розрахунку на нього [Януковича] (П. - 2004. - 22 квітня).

3. Я чув про це також на рівні чуток (АГ. - 2004. - 21 квітня).

4. Цього року для виконання плану військкомати стали призивати призовників, які у даний час ще навчаються (СП. - 2004. - 22 квітня).

5. Це люди, які організовують роботу, зроблену творчим персоналом, - крійторами, редакторами, операторами, дизайнерами (АГ. - 2004.-2 червня).

4. Виявити канцеляризми й штампи. Виправити речення.

1. Незважаючи на злиденність, бідність Росії і московської влади, там завжди працювали досить розумні і фахові спеціалісти, які добре розумілися на стратегії (АГ. - 2004. - 22 грудня).

2. Втім, через підвищену таємничість цього питання ми допускаємо й неточність нашого припущення (АГ. - 2004. - 22 грудня).

3. За його словами, це дозволяє ефективно довідуватися про нагальні проблеми в районах і вирішувати їх у кабінетах Кабміну (ЛГ. -2005.- 20 січня).

4. Поїздки, робота, відпочинок - джинси присутні всюди (ЛГ.-2003.- 8 серпня).

5. Екіпаж має активно працювати на Марсі під впливом гравітації, утрічі меншої за земну, вплив якої на організм людини мало вивчений (Е.- 2005. -23 червня).

5. Знайти логічні помилки і неточності, допущені в тексті.

Внести правку.

Друга професія тенора

70-річчя відзначив знаменитий тенор - у минулому соліст, а сьогодні режисер оперного театру Олексій Масленніков. Все життя артиста пов'язане з оперним, де він дебютував ще студентом Київської консерваторії в партії Юрода в опері Мусоргського «Борис Годунов», - цей образ став ключовим в його біографії. На Зальцбургському фестивалі він успішно співав Самозванця - диригував сам Караян, а пізніше в академічному і на гастролях в спектаклях інших театрів - Шуйського. Та все ж еталонними звершеннями співака вважаються роль Олексія Івановича в «Гравцеві» Прокоф'єва та інтерпретація вокальної музики Свірідова.

У 1988 році він переніс на сцену опери Бостона «Мертві душі» Родіона Щедріна, нещодавно відновив в рідному театрі «Моцарта і Сальєрі» Римського-Корсакова і готується до постановки «Бориса Годунова» в Одесі.

Контрольні завдання для III рівня

1. Оцінити загальну композицію твору. Скоротити текст на 1/3, вилучивши змістові блоки, що несуть додаткову інформацію. Внести правку. Запропонувати свій варіант заголовку, «лід».

ЧАРІВНЕ СКЛО

Дзеркало, на перший погляд, звичайна річ. Дріб'язок, без якого, правда, нам не обійтися. І у той же час нема речі більш таємничої та загадкової. І дзеркальце у банальній косметичці може стати талісманом, здатним підвищити нашу самооцінку та відбити підступи недоброзичливців. Фахівці від магії радять: для того, щоби чарівне скло оберігало і захищало свого власника (мабуть, імовірніше, власницю), варто придбати нове, особливе дзеркальце у гарній оправі: різьбленій, бісерній, прикрашеній стразами. Але головне – воно повинне викликати захоплення: тільки тоді дзеркальце вірно нестиме свою магичну службу. Кругле дзеркальце знадобиться всім дамам без винятку. Тим, хто переконаний у своїй привабливості, воно не дасть розслабитися, вчасно нагадавши: краса - це праця. А «сірим мишкам» відкриє очі, переконавши у прописній істині: невродливих жінок не буває. Погляньте на себе у магичне дзеркальце, концентруючи увагу на достоїнствах і не помічаючи недоліків. Звісно, не варто чекати, що після цього чоловіки при вашому вигляді штабелями складатимуться до ваших ніг, але той, єдиний, напевне подивиться вам услід. Трикутне дзеркальце – талісман нестандартно мислячих людей. Відповідно, і бажання воно виконує нестандартно. Скажімо, мрієте про кохання, то зустрінете принца – заморського. Він, правда, може бути і спадкоємцем трону Зімбабве, але якщо вже так хочеться оригінальності, то чому б і ні? Квадратне дзеркальце використовується для захисту від злих сил і недоброго ока. У принципі, такий оберіг має бути у кожного з нас. Але найбільше він потрібен тим, хто зі службової необхідності весь час має справу з людьми, - менеджерам, лікарям, учителям, журналістам, секретарям. П'ятикутне дзеркальце не завадить узяти зі собою при влаштуванні на нову роботу, вирушаючи на співбесіду або «на килим» у кабінет начальства. У такому випадку шанси добитися успіху та/або вийти сухими з води значно зростають. Шестикутне дзеркальце обдаровує фінансовим благополуччям і удачею у бізнесі. Дзеркало у металевій оправі - друг усіх кар'єристів. Отже, якщо хто мріє досягти високої посади, повинен завжди мати при собі такий талісман. Дзеркало у бісерній оправі охороняє родинні інтереси, особливо воно прихильне до домогосподарок, утім, у домашніх справах допомагає і працюючим дамам. Дзеркало в оправі з берести – талісман, який допоможе зберегти здоров'я і завжди бути у тонусі. Дзеркала в оправі, прикрашеній стразами і кристалами, використовуються для ворожіння. Відповідно, вони знадобляться дівчатам, які вирішили

поворожити на судженого, а також тим, хто хоче стати професійним магом. Що стосується великих форм, то слід пам'ятати, що дзеркало у передпокої – овальне, кругле чи квадратне – виконує захисні функції, відганяє від рідного порога недобрі сили. Дуже модні нині дзеркальні стелі, стверджують маги, – не надто вдалий варіант дизайну для помешкання: така стеля позбавляє нас зв'язку з космосом. Також не дуже добре, якщо в одній кімнаті збираються відразу багато відбиваючих поверхонь – власне дзеркал, дзеркальних полицок, шаф-купе і т. ін. Коли талісманів надто багато, існує небезпека, що вони блокуватимуть одне одного. Ідеальний варіант талісмана для кімнати – невелике овальне дзеркало в оправі з пір'я та бісеру. Воно не тільки очищатиме приміщення від негативних енергій, але й даруватиме віщі сни. Дзеркала-талісмани таять у собі одну небезпеку: вони дуже крихкі й можуть тріснути. Тоді вже про ніякий талісман не може бути й мови. Якщо дзеркало тріснуло, маги радять закопати його і... замислитися. Чому оберег вийшов з ладу? Може, випадково, а може, власник хотів від нього надто багато? Ймовірно, тріщина – це знак, що ми женемося за тим, що нам зовсім не потрібне.

13.06.2007

О. ДЕМЧУК

2. Оцінити загальну композицію твору, визначити жанр. Відредагувати текст, аргументувати виправлення.

Працею звеличені

Як і вся Миколаївщина, жителі Березанського району також підготували гідні дарунки до 70-річчя області. Це, у першу чергу, два реконструйовані і оновлені дитячі садки в селах Рибаківка і Красне. Відкриття в райцентрі Дошки пошани є свідченням того, що тут є багато людей, які своєю працею примножують добробут району, області. На районних урочистостях, які проходили 20 вересня, почесними грамотами різних рівнів нагороджено понад 80 трудівників Березанщини. Почесним громадянином цього краю визнано колишнього голову Лиманівської сільської ради, який обіймав цю посаду декілька десятиріч поспіль, Федора Трохимовича Булигу.

Удостоєний звання заслуженого працівника сільського господарства і голова правління ВАТ "Коблево" Віталій Бабинін.

У ці дні було підтверджено звання народного історичному районному музею, де директором Іван Данилко.

● Відгомін події

За сприяння органам внутрішніх справ району високої міліцейської нагороди був удостоєний і голова райдержадміністрації Василь Жосан.

Не забули тут привітати і запросити на свято колишніх керівників району, голів та секретарів сільських рад, які віддали багато років свого життя служінню народу.

У рамках підготовки до святкування 70-річчя Миколаївської області відремонтовано і встановлено електричне опалення в Лиманівській ЗОШ. Проведено ремонт глядачового залу в районному Будинку культури селища Березанки. Облаштовані харчоблоки та їдальні в Червоноукраїнській та Данилівській загальноосвітніх школах...

За все це слід віддати належне райдержадміністрації та районній раді і, звичайно ж, громаді району.

Тетяна КОНОВАЛЬЧУК

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1

Тема: ПРИРОДА ЛІТЕРАТУРНОГО РЕДАГУВАННЯ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Мета: поглибити й розширити знання про предмет і завдання літературного редагування, етапи його становлення й розвитку, найвидатніші представники; ознайомитися із основними й додатковими джерелами вивчення курсу; вироблення вміння анотувати й редагувати навчальну й монографічну літературу; сприяти формуванню пізнавального інтересу, розвитку редакторських умінь у процесі навчання.

Теоретичні питання

1. Зародження редагування як свідомого процесу. Історичний коментар.
2. Становлення редагування як науки Становлення редагування як професійної діяльності в Україні. Сучасні школи редагування.
3. Види редагування. Об'єкт і предмет літературного редагування.
4. Текст як основний об'єкт редакторського аналізу.
5. Етичні основи редагування.

Завдання і методичні рекомендації

1. Порівняти трактування завдань редагування в працях двох різних дослідників.

2. Самостійно з'ясуйте обливості розвитку редагування на кожному з його етапів за джерелами:

1) Іванченко Р. Г. Літературне редагування / Р. Г. Іванченко. – 2-е вид. – К. : Вища школа, 1983. – 368 с.

2) Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи / З. В. Партико. – Л. : Афіша, 2001.

3) Різун В. В. Літературне редагування / В. В. Різун. – К. : Либідь 1996.

4) Партико З. В. Нормативний аспект і автоматизація редагування / З. В. Партико. – К. : Знання, 2004. – 345с.

3. Підготуйте реферативні повідомлення (згідно з метод. рекомендаціями) на одну з нижчезапропонованих тем.

1. Основні характеристики авторського редагування в період українського літописання.

2. Літописна редакторська практика Феодосія Софоновича.

3. З досвіду редагування Києво-Печерського патерика.

4. Становлення редагування як професійної діяльності в галузі друкарської справи (XVI – XVст.).
 5. Редагування видань Біблійних книг у XVI – XVII ст.
 6. Редакторська діяльність Івана Федоровича.
 7. Виникнення й становлення газетно-журнального редагування в Україні.
 8. Іван Франко про основні принципи й підходи до редагування рукопису.
 9. Роль Івана Огієнка у виробленні норм редагування.
 10. Внесок Львівської школи у розвиток редагування.
 11. Київські школи редагування. Основні здобутки.
 12. Ресурси мережі Інтернет з питань редагування (загальний огляд).
4. **Підготуйте розгорнуту анотацію** (згідно з методичними рекомендаціями) **одного з рекомендованих джерел.**

Обсяг повідомлення не повинен перевищувати 5–7 рукописних сторінок. Головне завдання повідомлення – чітко, присутньо й послідовно розкрити тему. Матеріал повідомлення варто структурувати в три композиційні блоки : короткий вступ, основна частина, висновки. Першою сторінкою повідомлення є його титульний аркуш, останньою – список використаних джерел.

Анотація джерел повинна містити розгорнуту характеристику тематичного змісту видання (твору), його виду, соціально-функціонального й читацького призначення, форми й інших особливостей. Обов'язковою складовою анотації має бути повний бібліографічний опис джерел.

Література

1. Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Вища школа, 1983. – 248 с.
2. Капелюшний А. О. Стилїстика і редагування. – Львів: ПАІС, 2002.
3. Литературное редактирование / И. К. Гужова, Р. А. Молибоженко, К. М. Накорякова, Т. И. Сурикова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 160 с.
4. Сикорский Н. М. Теория и практика редактирования. – М.: Высшая школа, 1980.
5. Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – 248 с.

Практичне заняття №2

Тема: ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАЦІ РЕДАКТОРА, ЙОГО ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Мета: поглибити теоретичні знання про специфіку редагування як виду діяльності, особливості праці редактора; перевірити рівень засвоєних

знань з теми; виховувати зацікавленість дисципліною, прагнення отримувати нові знання самостійно.

Питання для обговорення:

1. Завдання редакторської діяльності.
2. Робота редактора над твором: загальна схема.
3. Читання, аналіз тексту як найважливіші складові праці редактора.
4. Завдання редакторського аналізу тексту, його види.
5. Завдання правки твору. Види правки.

Завдання і методичні рекомендації

1. Підготуйтеся за конспектами лекцій та рекомендованими джерелами до обговорення питань семінару, склавши відповідні тези за кожним питанням як доповнення лекційного матеріалу.

2. Систематизуйте матеріал другого – четвертого питань у вигляді узагальнювальної таблиці.

Завдання редакторської діяльності	Послідовність роботи редактора над твором	Види читання тексту редактором	Види аналізу твору	Види правки твору
-----------------------------------	---	--------------------------------	--------------------	-------------------

3. Порівняти трактування видів правки тексту в працях двох різних дослідників. Викласти свої міркування з цього приводу у вигляді короткого реферату (на 2-3 сторінки).

Рекомендована література

1. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посіб. / А. О. Капелюшний. – Л., 2005. – С. 99 – 105; 107 – 109.
2. Капелюшний А. О. Стилїстика і редагування / А. О. Капелюшний. – Л. : ПАІС, 2002.
3. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста / А. Э. Мильчин. – М. : Книга, 1980.
4. Партико З. В. Загальне редагування : нормативні основи / З. В. Партико. – Л. : Афіша, 2001.
5. Різун В. В. Літературне редагування / В. В. Різун. – К.: Либідь, 1996.

Практичне заняття №3

Тема: РОБОТА РЕДАКТОРА НАД КОМПОЗИЦІЄЮ ТЕКСТУ

Мета: поглибити знання про композицію твору, її складові; виробити навички редакторської оцінки композиції твору; виховувати професійні риси, почуття відповідальності, творче мислення.

Питання для обговорення

1. Поняття композиції, її видів. Співвідношення понять композиція і структура, композиція і архітектоніка, композиція і сюжет, композиція і морфологія.

2. Структурні одиниці (компоненти, елементи) тексту.

3. Фактори, які зумовлюють композицію твору.

4. Вимоги до композиції твору.

5. Сутність редакторського оцінювання композиції рукопису.

6. Заголовок як складова композиції: функції, вимоги до оформлення.

7. Особливості редагування рубрикації.

8. Редагування абзаців і переліків.

9. Редакторський аналіз змісту рубрики.

10. Типові композиційні помилки (за А. О. Капелюшним).

Завдання і методичні рекомендації

1. Підготуйтеся за конспектом лекцій та рекомендованими джерелами до обговорення питань практичного заняття.

2. Доповніть матеріал 2,5 і 10 питань за навчальним посібником: Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посіб. / А. О. Капелюшний. – Л., 2005. – С. 99 – 105; 107 – 109.

3. Самостійно проаналізуйте 2 – 3 тексти із газети або журналу під кутом зору композиційної майстерності, рівня редагування композиції. При аналізі слід звернути увагу на:

1) дотримання вимог логічності композиції (обґрунтованість поділу на читача, їх обсягу, послідовності; відповідності композиції темі; повнота розкриття теми; суголосність заголовка темі, його точність, ясність лаконічність, оригінальність);

2) відповідність композиції задуму і змісту твору (з'ясування функціонального навантаження кожного композиційного елемента).

4. На прикладі монографії або підручника чи навчального посібника з фаху проаналізуйте рубрикацію, її види, оформлення (письмово).

Пам'ятайте, що аналіз рубрикації має обов'язково містити:

1) з'ясування кількості рубрик і ступенів рубрикації; їх доцільності;

2) спостереження за чіткістю в побудові рубрикації;

3) спостереження рубрик із змістом розділів, підрозділів, параграфів) і текстом загалом;

4) визначення видів застосованих рубрик;

5) встановлення правильності оформлення рубрик.

Рекомендована література

1. Капелюшний А. О. Стилiстика i редагування / А. О. Капелюшний. – Л. : ПАiС, 2002.
2. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста / А. Э. Мильчин. – М. : Книга, 1980. – С. 114–166.
3. Партико З. В. Загальне редагування : нормативнi основи. / З. В. Партико. – Л. : Афіша, 2001. – С. 72–73, 151–171.
4. Різун В. В. Літературне редагування / В. В. Різун. – К. : Либiдь, 1996. – С. 186–187.

Практичне заняття №4

Тема: РЕДАГУВАННЯ ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Мета: поглибити знання про фактичний матеріал, його види, типові фактичні помилки, причини їх появи; виробити навички аналізу фактичного матеріалу, зокрема власних назв, цифрових відомостей, власне фактів; виховувати зацікавленість дисципліною, прагнення отримувати нові знання самостійно.

Питання для обговорення

1. Перевірка власних назв.
2. Перевірка цифрових відомостей.
3. Редагування власне фактів.
4. Типові фактичні помилки.
5. Причини фактичних помилок.

Завдання і методичні рекомендації

1. Підготуйтеся за конспектом лекцій та рекомендованими джерелами до обговорення питань практичного заняття.
2. Відредагувати текст, визначити його вид, особливості жанру, **обґрунтувати виправлення** (Капелюшний А. О. Стилiстика i редагування. – Львів: ПАiС, 2002. – С. 407-408. Завдання 9)

Рекомендована література

1. Капелюшний А. О. Стилiстика i редагування / А. О. Капелюшний. – Л. : ПАiС, 2002. – С. 10 – 14, 16 – 17, 84 – 85, 148 – 149.
2. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста / А. Э. Мильчин. – М. : Книга, 1980. – С. 86 – 89, 114 – 120.
3. Партико З. В. Загальне редагування: нормативнi основи / З. В. Партико. – Л. : Афіша, 2001. – С. 143 – 145.
4. Работа над словом. Язык, стиль и литературное редактирование газеты / под ред. А. З. Огорокова, 2-е изд., доп. – М. : Политиздат, 1971. – С. 54 – 63.
5. Різун В. В. Літературне редагування / В. В. Різун. – К. : Либiдь, 1996. – С. 123 – 132.

Практичне заняття №5

Тема: РЕГУЛЮВАННЯ НАПРУГИ ВИКЛАДУ У ТЕКСТІ. АВТОРСЬКА І КОМПОЗИЦІЙНА ТОНАЛЬНОСТІ ВИКЛАДУ

Мета: сформувати професійні уміння у сфері регулювання напруги викладу у тексті, сформувати чітке уявлення про послідовність дій в межах авторських та композиційної тональності викладу; виховувати професійні риси, почуття відповідальності, творче мислення.

Питання для обговорення

1. Поняття ритм тексту. Засоби створення текстового ритму (*літературознавство, лінгвістичний аналіз тексту*). Лаконічність, стислість викладу (*риторика*).
2. Поняття про напругу викладу в літературному редагуванні. Регулювання напруги викладу на рівні речення.
3. Регулювання напруги викладу на рівні тексту.
4. Поняття про тональність викладу. Авторська та композиційна тональності твору.
5. Поняття про тональність викладу. Засоби організації тональностей.
6. Типові порушення тональності викладу. Робота редактора над досягненням адекватної тональності.

Завдання і методичні рекомендації

Література

1. Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Вища школа, 1983. – 248 с.
2. Капелюшний А. О. Стилїстика і редагування. – Львів: ПАІС, 2002.
3. Литературное редактирование / И. К. Гужова, Р. А. Молибуженко, К. М. Накорякова, Т. И. Сурикова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 160 с.
4. Сикорский Н. М. Теория и практика редактирования. – М.: Высшая школа, 1980.
5. Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – 248 с.

Практичне заняття №6-7

Тема: РОБОТА РЕДАКТОРА НАД МОВОЮ І СТИЛЕМ ТВОРУ

Мета: поглиблення знання про специфію праці редактора над мовостилем тексту; вироблення вміння редагувати текст відповідно до норм сучасної української літературної мови та вимог літературного редагування; ознайомитися з методикою лінгвістичного аналізу тексту; сприяти формуванню пізнавального інтересу, розвитку редакторських умінь у процесі навчання.

Питання для обговорення

1. Завдання і специфіка праці редактора над лінгвістичним аналізом тексту.

2. Критерії редагування тексту:

2.1. Критерії мовної норми.

2.2. Інші критерії правильності.

2.3 Загальні критерії редакторського аналізу мови.

3. Особливості редагування текстів різних стилів.

4. Типові помилки в журналістських текстах, причини їх виникнення.

4.1 Орфографічні помилки.

4.2 Орфоепічні помилки.

4.3 Акцентуаційні помилки.

4.4 Пунктуаційні помилки.

Завдання і методичні рекомендації

1. Підготуйтеся до обговорення питань практичних завдань.

2. Самостійно опрацюйте за книгою Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навчальний посібник / А. О. Капелюшний. – Л. : ПАІС, 2005. – С. 181– 191 четверте питання практичного заняття.

3. Знайдіть в газетних текстах різнотипні мовностилістичні помилки, прокоментуйте їх.

4. Виявіть помилки в ефірному мовленні, занотуйте й поясніть їх.

Література:

1. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С. 165-176, 312-351.

2. Литературное редактирование / И. К. Гужова, Р. А. Молибоженко, К. М. Накорякова, Т. И. Сурикова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 160 с. (Глава 4)

3. Капелюшний А. О. Стилістика і редагування. – Львів: ПАІС, 2002. – С. 384-396.

Практичні поради:

1. Прийоми видалення типових нормативно-стилістичних помилок.

1.1. Співвіднесення між собою синтаксично залежних слів:

– співвіднесення членів речення, що вимагають узгодження;

– співвіднесення керуючого слова з кожним керованим словом або кожного з кількох керуючих з одним керованим;

– схематизація синтаксичних зв'язків.

1.2. Встановлення варіантів синтаксичних залежностей:

- співвіднесення слів який, котрий, що у підрядному реченні з усіма співвіднесеними словами у головному;
- варіація залежностей між складними однорідними членами речення і загальним словом;
- співвіднесення прийменника з наступними словами і словосполученнями, якими він керує;
- варіація словосполучень, що змінюють зміст тексту.

1.3. *Заміна займенника словами, які він може заміщати.*

1.4. *Виділення і пов'язування однакових, однокореневих і протилежних за змістом слів.*

1.5. *Виділення логічно акцентуючих слів.*

1.6. *Виявлення зайвих слів:*

- визначення змістового і стилістичного навантаження, виділення типових словесних надлишків (характеристика основних груп зайвих слів);
- співвіднесення за змістом тексту, що читається, з прочитаним текстом.

1.7. *Виділення ознак, притаманих канцелярському стилю:*

- виділення розщеплених присудків і протиставлення їм форм з повнозначним дієсловом-присудком;
- виділення віддієслівних іменників для зіставлення з рівнозначними дієслівними формами;
- виділення дієслова є для зіставлення з більш конкретними і точними дієсловами або з бездієслівними конструкціями;
- виділення слів питання, проблема, момент, задача;
- виділення канцелярських штампів.

Практичне заняття №8

Тема: **КОРЕКТУРНІ ЗНАКИ, ЇХ ВИКОРИСТАННЯ**

Мета: поглибити й розширити знання про загальні правила використання коректурних знаків; ознайомитися із основними й додатковими джерелами вивчення курсу; вироблення вміння робити коректурну правку текстових оригіналів та ілюстративних оригіналів; сприяти формуванню пізнавального інтересу, розвитку технічних умінь у процесі навчання.

Питання для обговорення

1. Поняття коректурних знаків.
2. Коректурні знаки для текстових оригіналів.
3. Коректурні знаки для ілюстративних оригіналів.
4. Загальні правила використання коректурних знаків.
5. Державний стандарт коректурних знаків.

Завдання і методичні вказівки

1. Підготуйтеся до обговорення основних питань заняття, доповнивши конспект лекцій самостійним опрацюванням рекомендованих джерел.
2. Виконайте коректуру набору текстів.

Податківці черкащини презентували гімназістам “казку про податки”

«Казку про податки» презентував школярам черкащини 23 травня голова ДПА в Черкаській області Олександр Тахачов. Саме так називається дитяча книга, видана за кошти державної податкової адміністрації по якій школярам області мають прищеплювати любов до сплати податків. Як було зазначено на презентації ілюстрована дитяча книжка “Казка про податки” вийшла загальним накладом 150 тис примірників. Проте в на Черкащину їх потрапило лише 4500 – по 20 штук на кожну загально освітню школу області. Оскільки на всіх школярів не вистачає нової “Казки про податки” діти можуть прочитати її поки що тільки в шкільній бібліотеці. Виняток становить Перша міська гімназія Черкас, де і пройшла презентація казки. Протрапило Сюди відразу 180 примірників, яких вистачило на 1-3 класи гімназії. Втім начальник обласного управління освіти Тимофій Десятов відзначив, що до 1 вересня 2001 року “Казку про податки” буде видано ще. Цього вистачить для того аби на День знань кожний першокласник разом з букварем отримав “Казку про податки”.

Рекомендована література

1. Капелюшний А. О. Стилїстика і редагування / А. О. Капелюшний. – Л. : ПАІС, 2002.
2. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста / А. Э. Мильчин. – М. : Книга, 1980. – С. 114–166.
3. Партико З. В. Загальне редагування : нормативні основи. / З. В. Партико. – Л. : Афіша, 2001. – С. 72–73, 151–171.
4. Різун В. В. Літературне редагування / В. В. Різун. – К. : Либідь, 1996. – С. 186–187.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАЛІКІВ

1. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «На обліку у центрі зайнятості стоїть 25% випускників шкіл та учбових закладів»

- а. лексична
- б. орфографічна
- в. морфологічна
- г. синтаксична

2. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Як правило, людина й не помічає хронометражу часу...»

- а. лексична
- б. орфографічна
- в. морфологічна
- г. синтаксична

3. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Генерала залишили з нічим»

- а. лексична
- б. орфографічна
- в. морфологічна
- г. синтаксична

4. Укладання «мовчазного» компромісу між редактором та автором проходить у:

- а. два етапи
- б. три етапи
- в. чотири етапи
- г. п'ять етапів

5. Третій і завершальний етап творчого процесу створення тексту має назву:

- а. словесний опис;
- б. розумова обробка відкриття;
- в. власне відкриття
- г. друк тексту

6. Який фактор, що ускладнюють процес читання, є зайвим:

а) неправильна установка автора на те, хто буде читачем майбутнього видання;

б) обмеженість творчих можливостей автора;

в) несинхронність розумової діяльності та її мовного оформлення;

г) емоційний стан читача.

7. Автоматизм сприймання дозволяє звичайному читачеві всю свою увагу спрямовувати:

- а. на літери;
- б. на слова;
- в. на форму тексту;
- г. на думку автора

8. Якого виду правки не існує:
 - а. Правка-вичитування;
 - б. Правка-доопрацювання;
 - в. Правка-скорочення;
 - г. Правка-пояснення.
9. Методами тематичного аналізу не є:
 - а. методом фразового членування твору;
 - б. методом лінгвістичного експерименту;
 - в. методом пофразового визначення тематичної системи твору;
 - г. методом рубрикації.
10. У лінгвістиці – поєднання мовних одиниць у текст, відповідно до відносно стійкої мовно-композиційної схеми – жанру, називають:
 - а. композицію;
 - б. тему;
 - в. рему;
 - г. зміст твору.
11. Хронологічний опис подій із прямою або зворотною часовою послідовністю лежить в основі:
 - а. композиції тексту-розповіді
 - б. описової композиції
 - в. текстів-роздумів
 - г. ліричних текстів
12. Граматично і логічно розгорнуті структури, що претендують на граничну точність переданого змісту, це –:
 - а. смислові повтори
 - б. словесно надлишкові фрази
 - в. тематичні відхилення
 - г. декілька тем і рем
13. Непослідовні зміни тема-рематичних послідовностей підвищують:
 - а. змістову напруженість тексту
 - б. структурну напруженість тексту
 - в. емоційну напруженість тексту
 - г. формальну напруженість тексту
14. Конкретну реалізацію експресивного стилю у мовленні називають:
 - а. Ритм тексту;
 - б. Тон викладу;
 - в. Композиційна тональність
 - г. стиль викладу
15. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Фірма 24-річного бізнесмена із Дрездена присилає за замовленнями прибиральниць»
 - а. лексична
 - б. орфографічна
 - в. морфологічна

г. синтаксична

16. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «П'ятиденний робочий день дозволить запобігти перенавантаження студентів»

а. лексична

б. орфографічна

в. морфологічна

г. синтаксична

17. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Наші кореспонденти спробували з'ясувати, у чому тут справа»

а. лексична

б. орфографічна

в. морфологічна

г. синтаксична

18. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «І ніби першим кроком до взаєморозуміння став подарений школярам комп'ютер»

а. лексична

б. орфографічна

в. морфологічна

г. синтаксична

19. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «...навіть міністр внутрішніх справ називає цифри, котрі мають розбіжності між собою»

а. лексична

б. орфографічна

в. морфологічна

г. синтаксична

20. Визначте тип помилки, допущеної в реченні: «Почесною відзнакою за заслуги перед містом III ступеня нагороджено...»

а. лексична

б. орфографічна

в. морфологічна

г. синтаксична

Виправити мовностилістичні помилки.

1. ...вже ввечері в суботу безкоштовно розповсюджується екстрений випуск у метро.

2. ...біля його будинку стали демонстративно чергувати 2 автомобіля.

3. Ми з першим чоловіком прожили два роки, а потім розійшлися.

4. Комп'ютери атакують віруси.

5. Європейське економічне співтовариство зацікавлене у вирішенні проблеми...

6. На мою думку такі скандали йдуть не стільки на користь Україні, скільки тій людині, яка таку інформацію подає.

7. ...забезпечити діяльність життєво-важливих підприємств.

8. Ми, представники комітетів солдатських матерів, які створені ще у 90-х роках, весь час ставили питання перед Президентом...
9. ...про причетність до рішення журі конкурсу.
10. ...відрізняє дорогу воду в пляшках від дешевої з під крану лише сама пляшка.
11. Більшість чіпсів, наприклад, з сиром чи з беконом, вміщують не натуральні добавки...
12. Генеральний інспектор НАСА заявив, що безпеки кораблів приділяється замало уваги
13. Парадокс у тому, що всі розуміють, що державою править корумпована мафія.
14. Пудові надої молока від корови круглий рік.
15. Вікнам, як правило, характерний мінімум декору, або й взагалі його відсутність, адже вони виконують основну функцію - джерело світла, яке додає інтер'єру прозорості
16. В листопаді-місяці поточного року ... проведена перевірка протипожежного стану об'єктів.
17. Визначені цапи-відбувайли: саме на них спишуть 50-150 тисяч бюлетенів по Києву і Кіровограду, які пропали
18. До уваги черкащан! Змінилися маршрути руху автобусів ...
19. За словом "ситцеве весілля" асоціюється зовсім юне, веселе, непишне.
20. Трагедія сталася на пункті прийому металобрухту фірми "Гіпросталь ЛТД", куди невідомо як потрапив 75-міліметровий артилерійський снаряд часів Великої Вітчизняної.
21. Замерзлі прочани віддавали перевагу не "зігріваючим" напоям, а танцям на взірець аеробіки.
22. ...не дозволяє зробити для творців Перемоги все, на що вони сповна заслужили.
23. В Україні вид спорту набуває масової популярності, якщо їм займається президент?
24. ...схоже, насправді ніяких сумнівів на цей рахунок у Вас немає.
25. Мерія планує фарбувати фасади будинків у центрі Львова разом з власниками перших поверхів (
26. Проблема забруднення навколишнього довкілля залишилася невирішеною.

27. Нагадаємо, 19 січня координатор парламентської більшості Степан Гавриш заявив, що СБУ має розслідувати, хто стоїть за розповсюдженням чуток про смерть Президента України Леоніда Кучми
28. ...Черкащина вигідно відрізняється з поміж інших регіонів...
29. У місті достатньо заправок, щоб купити паливо, – наголосив мер.
30. Коли Юрія Дячука-Ставицького тільки призначили виконуючим обов'язки головного тренера львівських "Карпат", то більшість вважали, що це тимчасове призначення
31. Усього за пару місяців збудовано і виведено на планову потужність перший цех.
32. На 64 хвилині підопічні Євгена Кучеревського могли довести матч до перемоги, проте Рикун не потрапив практично в пусті ворота
33. ...виявлено 162 злочини, пов'язаних з незаконними посівами снодійного маку, вилучено 159621 кущів.
34. Звісно, злякавшись не на жарт, батькам нічого не залишалося як віддати злочинцям гроші
35. Чи можете додати щось нового до того, що вже було сказано?
36. Малюків до 2 років колять у передню бокову частину стегна...
37. Протиставлятимуть не лише штучні утворення [клонів], але й створюватимуть
38. Намагався Г.Омельченко не допустити призначення Лазаренко прем'єром.
39. Відтепер до конкурсу можуть допускати і вступників, які пройшли вступні випробування в іншому ВНЗ чи факультеті
40. ...аби висловити недовіру директору школи ... Любов Михайлівні Білозерській.
41. Салон "Ваше вікно" пропонує різноманітну вишукану тюль.
42. Адже я газет... не виписую!
43. 29 січня на території штату Картанак на півдні Індії стався новий землетрус силою 4,3 бали.
44. Номер двигуна визначається аналогічно номеру транспортного засобу.
45. На протязі третього тижня я позбулась ще трьох кілограмів.

**Методичні рекомендації щодо виконання самостійної роботи №5:
Пам'ятайте:**

1. **Мовностилістичне опрацювання тексту** – це копітка перевірка точності, доречності кожного слова, оцінка його використання з позиції читача, робота на рівні речення.

2. **Правка-вичитування** – різновид редакторської правки, що передбачає читання тексту «наскрізь», під час якого звертають увагу на зміст, композицію, стилістичні хиби, перевіряють правильність написання географічних назв, імен та прізвищ, точність цитат, цифр, дат, відповідність заголовків текстові, текстівок фотографіям та малюнкам, зіставляють одиниці вимірювання. Правці-вичитуванню підлягають досконалі авторські тексти, які не потребують серйозного редакторського втручання офіційні документи, всі види передруків, матеріали інформаційних агентств.

3. **Штамп мовний** – мовний зворот, що багато разів механічно повторюються без творчого доопрацювання, внаслідок чого послаблюється їх лексичне значення та стирається експресивність.

4. **Штамп мовний (види)** – а) універсальні слова – загальні слова, які є заміниками конкретних (*дещо зроблено*); б) слова-супутники, «парні» слова (*активна, дійова допомога, гідний внесок, висока оцінка, гостра критика, вперта боротьба*); в) слова й вислови зі стертою образністю (*біле золото*).

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ САМОСТІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота №1

Тема: Стилiстичне редагування як наукова дисциплiна: iсторiя та сучаснiсть

1. Питання для висвітлення

1. Науковi пiдходи до визначення предмета стилiстичного редагування.
2. Об'єкт, завдання стилiстичного редагування.
3. Критерiї перiодизацiї розвитку редагування (за В. В. Рiзуном i З. В. Партико).
4. Редагування в добу античностi.
5. Своєрiднiсть розвитку редагування у добу середньовiччя, Ренесансу, Бароко.
6. ХІХст. як переломний момент у розвитку редагування.
7. Становлення редагування як науки.
8. Сучаснi школи стилiстичного редагування.

2. Підготуйте реферативні повідомлення (згідно з методичними рекомендаціями) на одну з нижчезапропонованих тем.

1. Основні характеристики авторського редагування в перiод українського лiтописання.
2. Лiтописна редакторська практика Феодосiя Софоновича.
3. З досвiду редагування Києво-Печерського патерика.
4. Становлення редагування як професiйної дiяльностi в галузi друкарської справи (ХVІ – ХVст.).
5. Редагування видань Бiблiйних книг у ХVІ – ХVІІ ст.
6. Редакторська дiяльнiсть Iвана Федоровича.
7. Виникнення й становлення газетно-журнального редагування в Україні.
8. Iван Франко про основні принципи й пiдходи до редагування рукопису.
9. Роль Iвана Огiєнка у виробленнi норм редагування.
10. Внесок Львiвської школи у розвиток редагування.
11. Київські школи редагування. Основні здобутки.
12. Ресурси мережi Iнтернет з питань редагування (загальний огляд).
13. Основна й допомiжна довідкова лiтература редактора (за матерiалами бiблiотечних ресурсiв).

3. Підготуйте розгорнуту анотацію (згідно з методичними рекомендаціями) одного з рекомендованих джерел.

Методичні рекомендації щодо виконання самостійної роботи №!:

1. Самостійно з'ясуйте обливості розвитку редагування на кожному з його етапів за джерелами:

1) Іванченко Р. Г. Літературне редагування / Р. Г. Іванченко. – 2-е вид. – К. : Вища школа, 1983. – 368 с.

2) Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи /З. В. Партико. – Л. : Афіша, 2001.

3) Різун В. В. Літературне редагування / В. В. Різун. – К. :Либідь 1996.

4) Партико З. В. Нормативний аспект і автоматизація редагування / З. В. Парико. – К., 2004.

2. Обсяг повідомлення не повинен перевищувати 5–7 рукописних сторінок. Головне завдання повідомлення – чітко, посутньо й послідовно розкрити тему. Матеріал повідомлення варто структурувати в три композиційні блоки : короткий вступ, основна частина, висновки. Першою сторінкою повідомлення є його титульний аркуш, останньою – список використаних джерел.

3. Анотація джерел повинна містити розгорнуту характеристику тематичного змісту видання (твору), його виду, соціально-функціонального й читацького призначення, форми й інших особливостей. Обов'язковою складовою анотації має бути повний бібліографічний опис джерел.

Рекомендована література

1. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посіб. / А. О. Капелюшний. – Л., 2005. – С. 99 – 105; 107 – 109.

2. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста. / А. Э. Мильчин. – М. : Книга, 1980.

3. Партико З. В. Загальне редагування : нормативні основи. / З. В. Партико. – Л. : Афіша, 2001.

4. Різун В. В. Літературне редагування / В. В. Різун. – К. : Либідь, 1996.

Самостійна робота №2

Тема: Теоретичні засади редакторської діяльності

Питання для висвітлення

1. Теорія редагування як галузь науки. Підходи до визначення теорії редагування.

2. Характеристика праці редактора, його фахової компетенції.

3. Завдання редакторської діяльності.

4. Робота редактора над твором: загальна схема.
5. Читання, аналіз тексту як найважливіші складові праці редактора.
6. Завдання редакторського аналізу тексту, його види.
7. Завдання правки твору. Види правки.

Методичні рекомендації щодо виконання самостійної роботи №2:

1. Підготуйтеся за конспектами лекцій та рекомендованими джерелами до висвітлення питань, склавши відповідні тези за кожним питанням як доповнення лекційного матеріалу.
2. Систематизуйте матеріал другого – четвертого питань у вигляді узагальнювальної таблиці.

Праця редактора, її завдання, етапи, складові:

Завдання редакторської діяльності	Послідовність роботи редактора над твором	Види читання тексту редактором	Види аналізу твору	Види правки твору

Рекомендована література

1. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посіб. / А. О. Капелюшний. – Л., 2005. – С. 99 – 105; 107 – 109.
2. Капелюшний А. О. Стилїстика і редагування / А. О. Капелюшний. – Л. : ПАІС, 2002.
3. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста / А. Э. Мильчин. – М. : Книга, 1980.
4. Партико З. В. Загальне редагування : нормативні основи / З. В. Партико. – Л. : Афіша, 2001.
5. Різун В. В. Літературне редагування / В. В. Різун. – К.: Либідь, 1996.

Самостійна робота №3

Тема: Робота редактора над композицією тексту

Питання для висвітлення:

1. Поняття композиції, її видів. Співвідношення понять композиція і структура, композиція і архітектоніка, композиція і сюжет, композиція і морфологія.
2. Структурні одиниці (компоненти, елементи) тексту.
3. Фактори, які зумовлюють композицію твору.
4. Вимоги до композиції твору.

5. Типові композиційні помилки (за А. О. Капелюшним).

Практичні завдання

1. Самостійно проаналізуйте 2 – 3 тексти із газети або журналу під кутом зору композиційної майстерності, рівня редагування композиції.

2. На прикладі монографії або підручника чи навчального посібника з фаху проаналізуйте рубрикацію, її види, оформлення (письмово).

Методичні рекомендації щодо виконання самостійної роботи №3:

Під час аналізу газетного видання слід звернути увагу на:

1) дотримання вимог логічності композиції (обґрунтованість поділу на читача, їх обсягу, послідовності; відповідності композиції темі; повнота розкриття теми; суголосність заголовка темі, його точність, ясність лаконічність, оригінальність);

2) відповідність композиції задуму і змісту твору (з'ясування функціонального навантаження кожного композиційного елемента).

Пам'ятайте, що аналіз рубрикації має обов'язково містити:

- 1) з'ясування кількості рубрик і ступенів рубрикації; їх доцільності;
- 2) спостереження за чіткістю в побудові рубрикації;
- 3) спостереження рубрик із змістом розділів, підрозділів, параграфів і текстом загалом;
- 4) визначення видів застосованих рубрик;
- 5) встановлення правильності оформлення рубрик.

Рекомендована література

1. Капелюшний А. О. Стилїстика і редагування / А. О. Капелюшний. – Л. : ПАІС, 2002.

2. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста / А. Э. Мильчин. – М. : Книга, 1980. – С. 114–166.

3. Партико З. В. Загальне редагування : нормативні основи. / З. В. Партико. – Л. : Афіша, 2001. – С. 72–73, 151–171.

4. Різун В. В. Літературне редагування / В. В. Різун. – К. : Либідь, 1996. – С. 186–187.

Самостійна робота №4

Тема: Редагування цитат та бібліографічних посилань

1. Питання для висвітлення:

1. Поняття цитати. Види цитування.
2. Вимоги до оформлення цитат.
3. Особливості редагування цитатного матеріалу.

4. Бібліографічні посилання, їх види. Специфіка редагування бібліографічних посилань.

5. Вимоги до оформлення посилань. Стандартизація оформлення бібліографічних посилань.

2. Завдання

1. Відредагуйте цитати і бібліографічні посилання на них.

1) У джерелі:

Та вулиця з людьми, де повно грюку,

Дає нам вічну про життя науку.

Від неї мудрість беремо до серця:

Життя тоді життя, коли живеться.

Лацо Новомеськи, вірш «Хвилина».

2) У джерелі:

Давно зужиті всі слова.

Я б кожне слово хтів поглибить:

Світання зобразить – не схибить,

Дзвінницю між олив, що світить

І сонця сяйвом виграва.

Р. М. Рільке

3) У джерелі:

Україні необхідні сьогодні державне мовне планування та мовна політика. Комплексна державна політика повинна мати не тільки належну законодавчо-регуляторну основу (аж до кодифікації та регламентації вживання державної мови у сфері державного управління, в Уряді, Парламенті, в Адміністрації Президента, для чиновників усіх рівнів, викладачів та професури університетів тощо – із відповідними Роман Кісь, «Мова, думка та культурна реальність, нам, українцям».

Рекомендована література

1. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання [Текст] : (ГОСТ 7.1 – 2003, ІДТ) : ДСТУ ГОСТ 7.1 : 2006.– Чинний з 2007 – 07 – 01. – К. : Держспоживстандарт України, 2007. – II, III, 47 с.; 29 см. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України).

2. Зразки бібліографічного опису джерел у наукових працях / уклад. Ю. В. Тимошенко. – Черкаси: Вид-во ЧДУ, 2003. – 60 с.

3. Нечиталюк М. Ф. Бібліографічна робота журналіста : навч. посіб. / М. Ф. Нечиталюк. – К. : ІСДО, 1995. – 100 с.

4. Романюк М. М. Загальна і спеціальна бібліографія : навч. посіб. / М. М. Романюк. – Л. : Світ, 2003. – 96 с.

5. Янішевський О. О. Методичні рекомендації щодо складання списків використаної літератури / О. О. Янішевський. – К. : НТСД, 1996. – 46 с.

Самостійна робота № 5

Тема: Робота над мовностилістичною правильністю тексту.

Завдання:

1. Дібрати з художньої літератури 2 тексти (уривки) обсягом до 2000 знаків із різною напругою викладу. Охарактеризувати письмово мовні засоби створення послабленої/ посиленої напруги викладу.

2. Знайдіть та виправте:

Лексичні помилки

1. Проте без репетитора годі сподіватися на щасливий кінець, бо знання у сільських школах значно слабші (АГ. - 2003. - 29 жовтня).

2. Мені часто пропонують [у кіно] періодичні ролі (СП. - 2004. - 22 січня).

3. Йдеться, зокрема, про відеоплівку, на якій зафіксовано об'єкт, можливо, штучного проходження, який з'явився над правим крилом Су-27 за мить до аварії (П. - 2004. - 12 лютого).

4. Як розповів "Експресу" директор парку культури Левко Міклош, квитки коштують дві гривни в будні дні та чотири - у вихідні (Е. - 2004. 25 березня).

5. Привертає увагу те, як швидко розповсюдилася "новина" (ВЗ. - 2004.-22 січня).

6. Наші відносини стали ближчими, більш людськими (ТВ-Е. -2004. - №13.-С.3).

7. Якщо ж убивцю хтось злякав, то він обов'язково повернеться на те ж місце через певний відлік часу (СП. - 2004. - 8 квітня).

8. Як повідомив один із лідерів СПУ Юрій Луценко, остання зустріч соціалістів та "нашоукраїнців" ні до чого не призвела (ЗВУ. - 2004. - 27 травня).

9. Хлопці, не подумайте, що я придираюся, але при рахунку 0:6 я починаю сумніватися в нашій перемозі! (СП. - 2004. -18 листопада).

10. Співпадіння на мукачівських та загальноукраїнських виборах (АГ. - 2004. - 22 грудня).

11. Цього року для виконання плану військкомати стали призивати призовників, які у даний час ще навчаються (СП. - 2004. - 22 квітня).

12. Спробували ми з'ясувати ситуацію й у клубі ФК "Карпати", та, на жаль, посилаючись на відсутність керівництва, жодної відповіді нам не

надали (ВЗ. - 2004. - 29 квітня).

Морфологічні помилки

Іменник

1. Конфліктну ситуацію спричинила частина документу, що стосувалася політичної ситуації у Львівській області (СП. - 2003. - 30 січня).

2. Штелін став головним тренером кутаїського "Торпедо" близько рік тому (СП. - 2003. - 22 травня).

3. Говорять і про "чорних кішок", що пробігають час від часу між губернатором Донецької області Анатолієм Близнюком і мером Донецька Олександром Лук'янченко (АГ. - 2004. - 15 грудня).

4. Минулої п'ятниці в Ізраїлю померла мати відомого пародиста і телеведучого Максима Галкіна (СП. - 2004. - 15 квітня).

Прикметник

1. Дитина народилася природнім шляхом (АГ. - 2004. - 14 квітня).

2. Разом з кращою подругою Танею вони гонили на подвір'ї та бавилися з хлопцями у "войнушку" (АГ. - 2004. - 14 квітня).

Числівник

3. З них [опитаних] 8% вважає його ["матеріальне становище"] дуже низьким, 20% - низьким, 33% - нижчим середнього (ЛГ. - 2004. - 25 березня).

4. Так, лише цукру на Самбірському цукровому заводі хлопці отримали 13,5 тонн, на Миколаївському 22 тонни (ЛГ. - 2003. - 27 серпня).

5. Там вона [Шенон Догерті] довго не затрималася (лише 4 сезона), оскільки характер акторки не відповідав героїні (СП. - 2004. - 4 березня).

6. За урядовими даними, на початок року було ввезено біля 3 млн тонн імпортного зерна (П. - 2004. - 4 березня)

Займенник

1. Як же без жертв? Без них зміна формацій - одна нудьга (ВГ. - 2004.-6 лютого).

2. Навчити розумінню - це інша справа. А далі людина йтиме сам (СП.-2003.-31 липня).

3. Нагадаємо, що депутата Держдуми Юшенкова вбили в Москві 17 квітня 2003 року недалеко від свого будинку на вулиці Свободи (СП. -2003.- 31 липня).

4. Низка дискотеків розпорошена усією прибережною смугою. В середньому вони коштують 3-5 гривень (СП. - 2003. - 14 серпня).

5. Чи не боїться народний депутат [Олег Тягнибок], що Євген Червоненко тепер звинуватить у антисемітизмі всі 213 нардепів, які пристали на його пропозицію... (СП. - 2005. - 8 вересня).

Дієслово

1. Одного з шанувальників американської співачки Шеріл Кроу арештували за підозрою у переслідуванні зірки (СП. - 2003. - 16 жовтня).
2. Слабкі - як Україна - час від часу ставають елементами гри в політиці великих держав (ЛГ. - 2004. - 4 березня).
3. За словами проректора "Львівської політехніки" Василя Козика, в них також борються з цим негативним явищем (Е. - 2004. -14 жовтня).

Синтаксичні помилки

1. Він, на жаль, був здоровим лише протягом року (РЛ. -1996. - 15 жовтня);
2. Знову ж таки, Суркіс, на відміну від Пустовойтенка, пообіцяв провести матч у Львові не на прес-конференції, а особисто голові Львівської облдержадміністрації Степанові Сенчуку (П. - 2001. -18 січня).
3. Як виявилось, найголовнішою є проблема створення позитивного іміджу влади, до ускладнення якої доклалися противники існуючої влади (ЛГ. - 2002. - 30 вересня).
4. Мерія планує фарбувати фасади будинків у центрі Львова разом з власниками перших поверхів (СП. - 2005. - 4 серпня).
5. Місто Львів прикрасився до свята (РЛ. - 1997. - 22 серпня).
6. Я з гуртом ентузіастів зібрали гроші й купили першулюбительськувідеокамеру(СП. -1998.-№9).
7. В парламенті більшість депутатів вдягають маски (АГ. - 2004. -21 січня).
8. Генеральний інспектор НАСА заявив, що безпеки кораблів приділяється замало уваги (ДТ. - 2003. - 8 лютого).
9. Крім того, дитина дізнається об'єктивну оцінку свого знання, а це також дуже важливо (Е. -2003. - 10 квітня).
10. Внаслідок акцій протесту освітян, у Львові можуть розпочатися репресії вчителів (СП. - 2004. -13 травня).

Методичні рекомендації щодо виконання самостійної роботи №5:

Пам'ятайте:

5. **Мовностилістичне опрацювання тексту** – це копітка перевірка точності, доречності кожного слова, оцінка його використання з позиції читача, робота на рівні речення.
6. **Правка-вичитування** – різновид редакторської правки, що передбачає читання тексту «наскрізь», під час якого звертають увагу на зміст, композицію, стилістичні хиби, перевіряють правильність написання географічних назв, імен та прізвищ, точність цитат, цифр, дат, відповідність

заголовків текстові, текстівок фотографіям та малюнкам, зіставляють одиниці вимірювання. Правці-вчитуванню підлягають досконалі авторські тексти, які не потребують серйозного редакторського втручання офіційні документи, всі види передруків, матеріали інформаційних агентств.

7. **Штамп мовний** – мовний зворот, що багато разів механічно повторюються без творчого доопрацювання, внаслідок чого послаблюється їх лексичне значення та стирається експресивність.

8. **Штамп мовний (види)** – а) універсальні слова – загальні слова, які є заміниками конкретних (дещо зроблено); б) слова-супутники, «парні» слова (активна, дійова допомога, гідний внесок, висока оцінка, гостра критика, вперта боротьба); в) слова й вислови зі стертою образністю (біле золото).

Самостійна робота №6

Тема: Традиційна коректура

1. Питання для висвітлення:

1. Традиційна і комп'ютерна коректура: розрізнення понять.
2. Феномен помилки. Коректурні виправлення.
3. Загальні правила використання коректурних знаків.
4. Державний стандарт коректурних знаків.

2. Практичні завдання:

Виконайте коректуру набору тексту.

На дні Чорного моря знайдено корабель, який потонув 2400 років тому.

Вчені знайшли на дні Чорного моря останки корабля який затонув щонайменше 2400 років тому. Корабль знайшли на стометровій глибині в кількох кількох кілометрах від беригів Болгарії. Це найстарше судно, знайдене на чорноморському дні. Як стверджують вчені, відкриття свідчить про те що в античні часи рух морського транспорту в цьому регіоні був дуже жвавий Корабель, завантажений амфорами і давньо грецькими вазами затонув у четвертому столітті до нашої ери , коли грецькі міста – держави переживали розквіт. В одній амфорі були знайдені кістки пресноводної зубатки, довжиною близько два метри. Риба попередньо була висушена і порізана на шматки. В ті часи зубатка користувалася великою популярністю в Древній Греції.

Рекомендована література

1. Крайнікова Т. С. Коректура в сучасній журналістиці і книговиданні: сучасний стан, тенденції, проблеми / Т. С. Крайнікова. // Друкарство. – 2003. – № 3. – С. 20 – 23.

2. Крайнікова Т. С. Коректура : підручник / Т. С. Крайнікова. – К. : Наша культура і наука, 2005. – 252 с.

3. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : навчальний посібник / З. В. Партико. – Л., 2001.

4. Справочная книга редактора и корректора. Редакционно-техническое оформление издания / В. А. Абрамов, Л. М. Гордон, В. С. Ершов и др. – М., 1985.

Методичні рекомендації щодо виконання самостійної роботи №7:

Пам'ятайте:

Коректурні знаки – умовні графічні позначення дій, які виконує коректор або інший виправляч під час читання коректурних відбитків.

Коректор – працівник видавництва, друкарні або редакції, який читає (тримає) коректуру й несе відповідальність насамперед за орфографію і пунктуацію друкованої продукції.

Комп'ютерна коректура – коректура, що здійснюється за допомогою комп'ютера.

Коректурний відбиток – копія з набору для читання коректури.

Традиційна коректура – галузь видавничої практики, що пов'язана з виконанням коректорами виправлень у коректурних та інших відбитках за традиційними методами і техніками.